

Faragó Bence¹

Történelmi emlékezet és nemzeti identitás

A balti államok védelempolitikájának magyarázata az orosz–ukrán háború eszkalációja óta²

Az orosz–ukrán háború eszkalációja alapvetően átalakította az európai biztonsági környezetet, különösen a balti államok, azaz Észtország, Lettország és Litvánia számára. A tanulmány a balti államok védelempolitikáját elemzi, kiemelten tárgyalva a történelmi emlékezet és a nemzeti identitás szerepét. A kollektív emlékezet – különösen a szovjet megszállás traumatikus tapasztalatai – meghatározzák a balti államok biztonságpolitikai döntéseit és elrettentési stratégiáit. Az elemzés tárgyalja a megtagadó elrettentés gyakorlatát, a NATO-val való szoros együttműködést, valamint a hibrid hadviselés és a kibertámadások jelentette fenyegetések kezelését. A tanulmány rámutat, hogy a balti országok történelmi tapasztalatai és földrajzi helyzete miként formálja biztonságpolitikájukat a mai geopolitikai környezetben.

Kulcsszavak: balti államok, biztonságpolitika, kollektív emlékezet, nemzeti identitás, NATO, elrettentés, hibrid hadviselés, kibervédelem, orosz–ukrán háború, Észtország, Lettország, Litvánia

Historical Memory and National Identity: Explaining the Baltic States' Defence Policy since the Escalation of the Russia-Ukraine War

The escalation of the Russia-Ukraine war has fundamentally reshaped the European security landscape, especially for the Baltic states of Estonia, Latvia, and Lithuania. This study analyses the defence policies of the Baltic states, emphasising the role of historical memory and national identity. Collective memory, particularly the traumatic experiences of Soviet occupation, significantly influences the security policy decisions and deterrence strategies of these nations. The analysis examines deterrence by denial practices, the close cooperation with NATO, and their responses to hybrid warfare and cyber threats. The study highlights how the Baltic states' historical experiences and geographic location shape their security policies in today's geopolitical environment.

Keywords: Baltic states, security policy, collective memory, national identity, NATO, deterrence, hybrid warfare, cyber defence, Russia-Ukraine war, Estonia, Latvia, Lithuania

¹ Faragó Bence az NKE Hadtudományi Doktori Iskolájának hallgatója. E-mail: faragomail2@gmail.com

² A TKP2021-NVA-16 számú projekt a Kulturális és Innovációs Minisztériumnak a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a TKP2021-NVA pályázati program finanszírozásában valósult meg.

Kontextus és jelentőség

Az orosz–ukrán háború, amely 2022 februárjában teljes körű orosz invázióvá szélesedett, alapvetően megváltoztatta az európai biztonsági helyzetet. Noha a régióban a konfliktus „alacsony intenzitású” szakasza és az ebből eredő biztonságpolitikai feszültségek már a Krím 2014-es elcsatolása óta tartanak, a nyílt háború kitörése kiemelte az európai biztonsági architektúra sebezhetőségét. Ennek nyomán újjáéledtek a kontinensen, különösen Közép-Kelet-Európában az elrettentésről, a védelmi együttműködésről és a kollektív biztonsági intézkedésekről szóló viták. A háború a meglévő biztonsági megállapodások – úgymint a hatályos NATO- és EU-egyezmények – újraértékelésére készítette a kormányokat. A számos felmerülő problémakörből a legégetőbbek a stratégiai autonómia, a katonai felkészültség és a diplomáciai szerepvállalás kérdései.

Épp ezért a háborúnak messze Ukrajnán túlnyúló következményei is vannak. Politikai szempontból az európai nemzetek kénytelenek voltak átértékelni és frissíteni a védelmi kiadásokat, (megpróbálni) egységet teremteni a külpolitikai válaszlépésekben, valamint szigorítani az Oroszországgal szemben alkalmazott gazdasági szankciókat.³ Gazdasági szempontból az energiabiztonsággal kapcsolatos aggodalmak váltak kiemelkedő jelentőségűvé, mivel számos európai állam függött az orosz földgáztól és kőolajtól, ami sürgősen megoldandó nemzetgazdasági fenyegetettségként jelentkezett a közép-kelet-európai térségben. Társadalmi szempontból pedig az ukrán menekültek érkezése jelentett kihívást a fogadó országokban a humanitárius segítségnyújtás, a társadalmi és gazdasági integráció és a hosszabb távú politikai tervezés területein. A háború rávilágított arra, hogy Európa kollektív válságkezelési képességei kulcsfontosságú pontokon sebezhetők. Habár a NATO jelentős lépéseket tett kelet-európai szövetségeseinek megnyugtatóására az állomásoztatott csapatok számának növelésével és nagy horderejű katonai gyakorlatokkal, az egyre inkább széttartó geopolitikai környezetben továbbra is feszültségek tapasztalhatók a felelősségek és a vállalások megosztásával kapcsolatban. Emellett az EU-n belül a döntéshozatali mechanizmusok hatékonyságával és gyorsaságával kapcsolatos viták – különösen az egyhangúságot igénylő külpolitikai kérdésekben – rámutatnak az egységes álláspont kialakításának bonyolultságára is.

Jelen tanulmány célja az, hogy megpróbálja a Baltikum államainak védelempolitikai viselkedését elemezni az előbb felvázolt környezetben. A balti államok – Észtország, Lettország és Litvánia – Oroszországhoz való földrajzi közelségük miatt kritikus pozíciót foglalnak el a NATO keleti szárnyának keretrendszerében. Véleményem szerint azért is érdemes a balti államokat együtt elemezni, mert egyrészt földrajzi adottságaik, népességi és gazdasági mutatóik is nagyságrendileg egy léptékben mozognak, másrészt pedig védelempolitikájukban fokozottan egymásra utaltak, ezt felismerve ők maguk is egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek a közös keretrendszerben megvalósuló védelmi projektekre.

A tanulmányban a konstruktivista iskola azon elképzelésére támaszkodom, hogy a társadalom tagjai folyamatos interakció és diskurzus révén alakítják ki és tartják fenn

³ A témát a *Nemzet és Biztonság* 2024. évi 2. tematikus lapszáma magas minőségben járja végig. Ugyanitt Tölgyesi Beatrix értekezik kiválóan a háború balti országokra gyakorolt azonnali hatásairól. Lásd Tölgyesi Beatrix (2024): [Az orosz–ukrán háború hatása a balti országokra](#). *Nemzet és Biztonság*, 17(2), 81–99.

a múltból alkotott közös képüket. A kollektív emlékezet tehát nem csupán az egyéni emlékek összessége, hanem kulturális szimbólumok, intézményi narratívák és nyilvános megemlékezések révén alakul ki és marad fenn, amelyek értelmet adnak a történelmi tapasztalatoknak, és érzelmi töltettel ruházzák őket fel. Ez azért fontos, mert a konstruktivista iskola szerint a kollektív emlékezet által alátámasztott identitás alakítja az állam érdekeit és stratégiai magatartását. Az államok nem pusztán vákuumban reagálnak a külső nyomásra – a fenyegetéseket és a lehetőségeket az önmagukról és a másikról alkotott, történelmileg gyökerező felfogáson keresztül értelmezik. A kollektív emlékezet érdemben befolyásolja a nemzeti érdekek kialakítását azáltal, hogy meghatározza, ki tartozik egy közösséghez (és így védelmet érdemel), és milyen történelmi traumák érdemelnek bosszút, igényelnek jóvátételt vagy megemlékezést, valamint azt is meghatározza, hogy mik a történelmi győzelmek, egyáltalán miért számítanak győzelemnek, és hogyan kell őket ünnepelni. Ennek közvetlen hatásai vannak a külpolitikára: például a megszállás fájdalmas történelme által terhelt államok erőteljesen törekedhetnek szövetségekre és biztonsági garanciákra, míg a történelmi sérelmek orvoslására törekvő országok inkább revizionista stratégiákat alkalmazhatnak. Összességében a kollektív emlékezet és az identitás számottevő erőként alakítja mind az államok által kitűzött célokat, mind pedig a nemzetközi szinten az elérésükhöz használt eszközöket.⁴ Ily módon az emlékezet a csoportidentitás kulcsfontosságú összetevőjévé válik, és meghatározza, hogy a közösségek hogyan érzékelik önmagukat és a külső szereplőket. A balti országok esetében a szovjet megszállás emléke hagyott olyan mély nyomokat az államok döntéshozóinak mentalitásán, amelyek ma is a társadalmi párbeszéd és ezen keresztül a közös történelmi emlékezet magját alkotják. Ezek a traumák különösen a biztonságpolitikai kérdésekben és a szuverenitás percepcióján keresztül alakulnak nemzetstratégiai célokká, hiszen az általános felfogás szerint Észtország, Lettország és Litvánia a mai napig egzisztenciálisan kiszolgáltatott az orosz agresszióval. És ne feledjük, a balti államok az egyedüli NATO-tagállamok, amelyeket a Szovjetunió évtizedekig közvetlenül – tehát nem a Varsói Szerződés keretrendszerén keresztül csatlós állami sorba taszítva – megszállt és asszimilálni próbált.

Jelen írás továbbá feltételezi, hogy ez a közös történelmi emlékezetben gyökerező felfogás eredményezte a „Soha többé!” mentalitást a balti államokban – tehát soha többé nem fogják megadni magukat harc nélkül, kiváltképp nem az oroszoknak. A fő hipotézis az, hogy ez az elv alakul át megtagadáson alapuló elrettentési stratégiává a védelempolitika szintjén. A megtagadó elrettentés olyan stratégiai megközelítés, amelynek célja, hogy a potenciális ellenfeleket a siker (azaz a politikai, társadalmi, gazdasági vagy geopolitikai célkitűzés elérése) esélyének minimalizálásával tántorítsa el a katonai akcióktól. A megtorlásokon alapuló elrettentéssel ellentétben, amely az ellenséges cselekvés végrehajtását követő hipotetikus ellenlépések következményeivel akar elrettenteni kihívókat, a megtagadó elrettentés a lehetséges ellenfeleket arról akarja meggyőzni, hogy az elérni kívánt reálpolitikai célok kivívhatatlanok, megvalósíthatatlanok vagy felette vannak az agresszor ország politikai tűréshatárának. Különböző

⁴ Barnett, Michael (1999): *Culture, Strategy and Foreign Policy Change*. *European Journal of International Relations*, 5(1), 5–36.

területekbe is be lehet építeni, beleértve a katonai, kiber- és geopolitikai szférákat, és a katonai erő vagy a védelmi kapacitások növelésétől a kibervédelmi mechanizmusokig számos stratégiát tartalmazhat. A megtagadó elrettentés tehát az ellenfél sikerének megakadályozására összpontosít – és arra, hogy erről az ellenfél tudjon, és meg is értse, hogy nem járhat sikerrel –, nem pedig a támadás utáni megtorlásra.⁵ A hipotézisem szerint a balti államok a NATO-hoz való 2004-es csatlakozásuk óta erőteljes és hiteles elrettentő pozíciót szorgalmaznak a régióban. Ez az álláspont magában foglalja a NATO megerősített, előretolt állású harccsoportjainak befogadását és a kiterjesztés szorgalmazását, a védelmi kiadások növelését és közös hadgyakorlatokon való részvételeket, amelyek a NATO 5. cikkely szerinti kollektív elszántságot hivatottak aláhúzni. Habár a NATO megnyugtató intézkedései megerősítették a balti államokat, azok továbbra is tudatában vannak az orosz katonai képességek, a kiberfenyegetés és a hibrid hadviselés jelentette fenyegetésnek. Emiatt a balti országok folyamatosan a fokozott nemzetközi támogatást és az állandó NATO-csapatrotációt szorgalmazzák biztonságuk szavatolása érdekében. Mivel azt is bizonyítani szükséges, hogy Észtország, Lettország és Litvánia történelmi tapasztalataikból kiindulva elsősorban saját és szövetségeseik katonai erején keresztül kívánják szuverenitásukat garantálni, arra is rá kell mutatni, hogy nem keresik a békéltető megoldásokat Oroszországgal – nem mintha Moszkva egyébként is annyira hajlamosnak mutatkozna ezekre. Nem látunk tárgyalásos pozíciókat, érdekegyeztető platformokat, integrációt megvalósító vagy kölcsönös bizalmat építő lépéseket, sem egyéb, nem kényszerítő vagy kooperatív stratégiát egyik oldalon sem. A balti országok diplomáciai szinten általában ultimátumokon keresztül értekeznek az orosz féllel, ami viszont inkább a saját népesség és a szövetséges országok felé jelzés, semmint valódi követelés.⁶

A Baltikum történetének rövid áttekintése

A balti államok – Észtország, Lettország és Litvánia – története hosszú és komplex. Ezer év sokszínű és gyakorta disszonáns eseményeit leképezni természetesen nem lehet ezen esszében, amellet pedig megjelentek már írások, amelyek magas minőségben hajtják végre ezt a feladatot az igényességhez elvárt terjedelemben, például az alább hivatkozott, Cambridge University Press gondozásában megjelent *A Concise History of the Baltic States* című könyv, amely kiváló és részletes összefoglalást adja a régió történelmének. Ezért jelen áttekintő részen a Baltikum történetét csak nagyon nagy vonalakban vizsgálom, azokat a részeket kiemelve, amelyeket a nemzeti emlékezetpolitikákba is beépítettek, ezeken keresztül pedig a félelmekbe, az ellenségekbe és a külpolitika fő irányvonalába.

A balti országok történetét egyszerre jellemzik közös tapasztalatok és eltérő fejlődési pályák. A földrajzilag a Balti-tenger keleti partvidéke mentén fekvő országok történetük során a kulturális és politikai hatások kereszteződései voltak. Történelmüket stratégiai

⁵ Lupovici, Amir (2023): *Deterrence Through Inflicting Costs: Between Deterrence by Punishment and Deterrence by Denial*. *International Studies Review*, 25(3).

⁶ Bušs, Krišjānis: *The Baltics and Russia: Neighbors That Rarely Meet*. [online], 2019. 07. 19. Forrás: International Republican Institute [2025. 01. 21.].

elhelyezkedésük alakította, ami a térségben dominanciára törekvő külső hatalmak célpontjává tette őket. Az évszázados leigázás ellenére a mai balti népek megőrizték kulturális és nyelvi identitásukat – az észti nyelv a finnel rokonítható a finnugor nyelvek családjában, a lett és a litván pedig egymással rokon, ám mégis különálló nyelvek az indoeurópai nyelvek balti ágában, ahova az óporosz is tartozott, az ezt beszélők viszont teljesen elnémetesedtek. A Baltikum országai csak a 20. században váltak független nemzetállamokká, azelőtt csak Litvánia rendelkezett egy darabig önálló államisággal a feudális Európa keretrendszerében.

A balti térség tehát történelmének jó részén idegen uralom alatt állt. A középkorban a német keresztes lovagok ellenőrzésük alá vonták a mai Észtország és Lettország területét, létrehozva a német elit által irányított Livóniai Konföderációt. Litvánia ezzel szemben sikeresen ellenállt a német hódításnak, és önálló, erős állammá vált, amely a kereszténységet is csak a 14. század elején, Európában utolsóként vette fel. A folyamatos harcokban edzett Litván Nagyhercegség hamarosan képessé vált csapatait védekezésből támadásba fordítani, és jelentős területeket hódított meg, javarészt a mai Belarusz és Ukrajna területén, végül pedig 1569-ben perszónálunióba került Lengyelországgal. Ez hozta létre a Lengyel–Litván Uniót, amely akkoriban Kelet-Európa egyik legjelentősebb hatalma volt. Az unió keretein belül azonban a litván uralkodó osztály fokozatosan ellengyelesedett, ami később litván történelmi traumává vált, és retrospektívan a litván szuverenitás elvesztéseként értelmezték – egy olyan narratíva ez, amely noha történelmi mítosszá és nagyon is valós konfliktusok forrásává vált, a feudális Európa normái között nem állja meg faktuálisan a helyét. A protestáns reformáció tovább differenciálta a balti államokat. A mai Észtország és Lettország területe a német főurak hatására túlnyomórészt lutheránus lett, míg Litvánia a Lengyel–Litván Unió részeként szilárdan katolikus maradt. Ugyanakkor a lovagrend protestáns hitre térése az államrendet alapjaiban rengette meg, amely belső feszültségeinek hatására hamarosan a diszintegráció útjára lépett. A vallási hovatartozásban mutatkozó eltéréseknek tartós kulturális hatásai voltak, amelyek hozzájárultak az identitás és a társadalmi fejlődés különbségeihez.

A modern korban a balti régió ismét a nagy birodalmak közötti vitatott határvonallá, ezáltal csaták színterévé és céljává vált, Dánia és a Svéd Birodalom is érdekelt volt a területek ellenőrzésében a Balti-tenger felügyelete érdekében, így hosszabb-rövidebb időre ellenőrzés alá is vonták a régió szeleteit. A 18. században végül mindhárom balti állam mai területe orosz fennhatóság alá került. Az Orosz Birodalom Észtország és Lettország balti tartományokat közigazgatási területként kezelte, fenntartva a balti német arisztokrácia kiváltságait – akik gyakran nagyon magas politika tisztségeket töltöttek be a cári Oroszországban is –, míg Litvánia teljes mértékben integrálódott a birodalomba, és intenzív eloroszosítási törekvéseknek volt kitéve, különösen az orosz uralom elleni felkelések után. E kihívások ellenére a 19. században mindhárom régióban megjelentek a nemzeti mozgalmak, amelyek a növekvő kulturális tudatosságban és az idegen uralommal szembeni ellenállásban gyökereztek. Az észtek, a lettek és a litvánok elkezdték érvényesíteni nyelvi és kulturális önállósági törekvéseiket. Ez az időszak megalapozta a függetlenséget, amelyet az I. világháború után értek el, amikor az Orosz Birodalom összeomlása és Németország veresége lehetővé tette, hogy független nemzetekké váljanak.

A függetlenség azonban rövid életű volt. 1940-ben a Szovjetunió a Molotov–Ribbentrop-paktum értelmében – amely befolyási övezeteket állított fel a náci Németország és a Szovjetunió között – annektálta a balti államokat, ami egy brutális, elnyomó megszállás kezdetét jelentette. A II. világháború idején a balti régió további megpróbáltatásokat élt át a náci megszállás alatt, úgymint a holokauszt és a kényszerszermunka. Például Vilnius – Napóleon szavaival élve az „észak Jeruzsálemé” – a háború előtt virágzó, 60–80 ezer fős zsidó közösségnek adott otthont, de a litvániai holokausztot mindössze 2–3 ezer vilnusi zsidó élte túl, akik vagy a Szovjetunióba menekültek, vagy partizáncsoportokhoz csatlakoztak, vagy túléltek a koncentrációs tábori körülményeket.⁷ A háború után ismét a Szovjetunió szállta meg az országot, ekkoriban az „önálló” szovjet tagköztársasági „kérelemre” hivatkozva az annexió során. Ezt a nyugati hatalmak sosem ismerték el legitim területi nyereségnek.⁸ A szovjethatalom az évtizedeken át tartó elnyomást, a kényszerkollektivizálást és a nemzeti identitások elnyomására irányuló erőfeszítéseket hozta magával. Mindezek ellenére a balti népek megőrizték különállóságukat, az eltérő kulturális és vallási hagyományok pedig megőrizték a független, önálló és szuverén Baltikum ideáját. Az 1980-as évek végén lezajlott éneklő forradalom megmutatta nemzeti identitásuk ellenálló képességét. A tömeges tiltakozások és függetlenségi követelések 1991-ben, a Szovjetunió összeomlása után a szuverenitás helyreállításával teljesedtek ki.

Így tehát miközben Észtország, Lettország és Litvánia számos történelmi tapasztalatban osztozik, jelentős különbségeket is megfigyelhetünk. Észtország és Lettország inkább kulturálisan alkot egy különálló tömböt, amelyet a Hanza-kereskedelem és a német városi polgárság formált, Litvániára pedig történelmileg inkább a Lengyel–Litván Unió öröksége és a katolicizmus volt hatással. Nyelvi szempontból pedig Litvánia és Lettország állnak közelebb egymáshoz. Mindazonáltal mindhárom állam figyelemre méltó ellenálló képességről tett tanúbizonyságot, sikeresen átvészelve a történelem kihívásait, hogy napjainkra független, demokratikus nemzetekké váljanak.⁹

A balti államok idegen uralomról, kulturális differenciálódásról és függetlenségi küzdelmekről szóló történelmi tapasztalatai jelentősen befolyásolták a mai külpolitikájukat. Mindhárom balti állam hosszabb ideig állt idegen uralom alatt, az utóbbi két évszázadban először az orosz birodalmi, majd a szovjet iga alatt. A szovjet korszakban szerzett tapasztalataik is aktívan alakították a demokratikus értékek és az emberi jogok hangsúlyozásának mai szerepét. Mindhárom ország történelme olyan képet rajzol ki, ahol az országok elsősorban csak magukra számíthatnak függetlenségük kivívása és megtartása során, és ahol a szuverenitás elvesztése tragikus következményekkel járhat. A balti államok kollektív emlékezete az orosz/szovjet megszállásról olyan nemzeti identitást alakított ki, amely alapján rendkívül érzékenyen reagálnak az orosz akciókra. Ez a közös történelmi narratíva azt eredményezi, hogy Oroszországot állandó egzisztenciális fenyegetésként fogják fel, még akkor is, ha egy teljes méretű NATO–Oroszország

⁷ Beniusis, Vaidotas – Sibierski, Mary: 'Breathtaking' Jewish Vilnius Trove Reveals Pre-War 'Jerusalem of the North'. [online], 2017. 12. 23. Forrás: The Times of Israel [2025. 01. 21.].

⁸ Daudze, Argita: *Why the Notion 'Post-Soviet' Is Obsolete – And Not Only for the Baltic States*. [online], 2022. 01. 10. Forrás: International Institute for Peace [2025. 01. 21.].

⁹ Plakans, Andrejs (2011): *A Concise History of the Baltic States*. Cambridge: Cambridge University Press.

háború esélye napjainkban gyakorlatilag minimálisnak mondható. Ezek a hatások az orosz befolyás ellensúlyozására, a biztonságra és a nyugati intézményekhez való igazodásra összpontosító politikákat eredményeznek. Szuverenitásuk biztosítására a balti államok így a nyugati szervezetekbe való integrációban látták a sikerük kulcsát. Az Európai Unióhoz és a NATO-hoz való 2004-es csatlakozás jelentős lépést jelentett a nyugati politikai, gazdasági és biztonsági struktúrákhoz való igazodásban, ami a mai napig alapja a Baltikum biztonsági garanciáinak. A 2008-as georgiai események azonnal felszínre hívták a bevezetőben tárgyalt történelmi traumákat, és a balti államok vezetői igyekeztek lehetőségeikhez mérten kihangsúlyozni az orosz agresszió jelentette veszélyt. Ez a kor geopolitikai környezetében még nem számított domináns álláspontnak, azonban a Baltikum már azóta készül egy esetleges összeütközésre, és ezeket az aggályokat a Krím 2014-es elcsatolása csak tovább erősítette.

A biztonsági környezet közvetlenül a háború után

Az Ukrajnának küldött azonnali balti segítség

A háború teljes léptékűvé szélesedése után a Baltikum azonnal kiállt Ukrajna mellett. Válaszukat az orosz agresszió határozott elítélése, Ukrajna azonnali támogatása és erőteljes nemzetközi válaszlépésre való felhívás jellemezte. Az első országok között ítélték el Oroszország invázióját.¹⁰ Ezt követően márciusban számos orosz diplomatát utasítottak ki, végül pedig 2022 áprilisában a kormányfők Lengyelország elnökével közösen Kijevbe utaztak, hogy személyesen is biztosítsák Zelenszkij elnököt támogatásukról.¹¹ Emellett szorgalmazták Ukrajna gyorsított EU- és NATO-tagságát, az euroatlanti közösség által Ukrajnának nyújtott katonai támogatás növelését és a termelési kapacitások fejlesztését,¹² valamint javasolták egy különleges bíróság létrehozását, amelynek feladata az orosz háborús bűnösök felelősségre vonása lenne.¹³ Ahogy Kaja Kallas észt miniszterelnök ellentmondást nem tűrően kijelentette, az egyetlen „út a béke felé” az, hogy „Ukrajnának meg kell nyernie ezt a háborút, és Oroszországnak vissza kell vonulnia a saját határain belülre”.¹⁴

A diplomáciai erőfeszítéseken kívül Észtország, Lettország és Litvánia katonai segítséget is nyújtott Ukrajnának a humanitárius segélyen és a menekültek befogadásán kívül. A katonai segítség követésére az egyik legjobb forrás a Kiel Intézet *Ukraine Support Tracker* projektje.¹⁵ A következő részben az ebből a forrásból származó adatokat veszem alapul. Az intézet adatai szerint 2024-ig bezárólag a következő felszereléseket adták át:

¹⁰ Zani, Nindya Raihan et al. (2022): *Analysis of the Response of the Baltic Countries to the Conflict Between Russia and Ukraine*. *Indonesian Journal of Multidisciplinary Science*, 1(9), 1076–1089.

¹¹ Nasadiuk, Serhii: *The Baltic States' Military Support to Ukraine*. [online], 2024. 08. Forrás: Finabel – The European Land Force Commanders Organisation [2025. 01. 23.].

¹² Hannén, Isabella – Moyer, Jason C.: *Baltic States' Contributions to Ukraine*. [online], 2024. 01. 29. Forrás: Wilson Center [2025. 01. 23.].

¹³ Hartwell, Leon et al. (2022): *Winter Is Coming: The Baltics and the Russia-Ukraine War. Implications and Policy Recommendations*. London: LSE IDEAS.

¹⁴ *Kallas at a Meeting With Colonna: We Will Continue to Support Ukraine to Win the War*. [online], 2022. 10. 25. Forrás: Republic of Estonia, Government [2025. 01. 23.].

¹⁵ *Ukraine Support Tracker Data*. [online]. Forrás: Kiel Institute [2025. 01. 23.].

- Észtország: 7 Mamba 4 × 4 páncélozott harcjármű, D–30 ütegek és tüzérségi lőszer, Javelin páncéltörő rendszerek és a hozzájuk való lőszer, drónok, drónok elleni fegyverrendszerek, kézifegyverek, üzemanyag, összértékben 510 millió euró.
- Lettország: MANPAD és egyéb léghárító rendszerek, 1 Mi–17 és 2 Mi–2 helikopter, illetve 2 nem meghatározott típusú forgószárnyas eszköz, 6 M109 A3GM önjáró tarack, számos drón és különböző típusú kézifegyverek, összértékben 440 millió euró.
- Litvánia: Stinger típusú és 36 Bofors L70 légielhárító rendszerek, több mint 88 páncélozott szállító harcjármű (PSZH), drónok, 2 Mi–8 helikopter, 18 M101 és M50 105 mm típusú üteg, aknavetők és a hozzájuk való lőszer, összértékben 730 millió euró.

Mindenestül Litvánia 1610 millió eurós segítséget nyújtott, Észtország 1200 milliót, Lettország pedig összesen 1280 millió euró értékben adott támogatást. Ezeket lebontva az 1. táblázat szemlélteti.

1. táblázat: Az Ukrajnának nyújtott katonai támogatás értéke 2022. január 24. és 2024. június 30. között, milliárd euróban kifejezve

Ország	Pénzügyi	Humanitárius	Katonai	Menekültsegélyezési költségek (számított)	Összesítés	GDP-résarány
Litvánia	0,04	0,10	0,74	0,73	1,61	2,61%
Lettország	0,05	0,01	0,44	0,78	1,28	3,46%
Észtország	0,01	0,05	0,51	0,63	1,20	3,47%

Forrás: Ukraine Support Tracker Data. Megjegyzés: A GDP-résarány a 2021-es GDP-hez viszonyít, így noha objektívebb indikátorokhoz képest enyhén torzít, arányszámnak mégis alkalmazható

A nyújtott támogatás mértéke (különösen összevetve a jelen tanulmányban nem feltüntetett államokkal) jól tükrözi Észtország, Lettország és Litvánia elkötelezettségét Ukrajna ügye iránt. Különösen fontos megjegyezni, hogy a Baltikum igyekezett olyan fegyvernemi támogatást nyújtani, amely valóban segítette a harcok aktuális menetét az ukrán fronton, és amelyekre Ukrajna igényt tartott; erről tanúskodnak az átadott tüzérségi eszközök, tüzérségi lőszer, páncélozott harcjárművek, léghárítók és drónok. Noha méretbeli és gazdasági okok miatt nem nevezhető döntő erejűnek a balti országok materiális támogatása, morális értelemben mégis meghatározó elkötelezett Ukrajna-pártiságuk, példamutató értékük, de nyomásgyakorló tevékenységüket sem szabad figyelmen kívül hagyni.

Milyen orosz kihívásokra készül fel a Baltikum?

Ahhoz, hogy kontextualizáljuk Észtország, Lettország és Litvánia védelempolitikáját, első lépésként tisztáznunk kell, hogy milyen jellegű fenyegetéskoncepciókra kínálnak válaszokat. Más szóval, melyek azok a forgatókönyvek vagy eshetőségek, amelyekre fel kívánnak készülni, és milyen valószínűségi faktorokat rendelnek ezekhez. Természetesen egyetlen állam rendelkezésére sem áll végtelen mennyiségű erőforrás, ezért amennyiben

a megtagadó elrettentés a védelempolitikai cél, szükségszerűen azok a megoldások fognak dominálni, amelyek minimalizálják a legvalószínűbb forgatókönyv(ek) sikerét, vagy a fenyegetések lehető legszélesebb spektrumát fedik le.

Jelen pillanatban a nyílt, teljes mértékű Oroszország–NATO fegyveres konfliktus lehetőségét a legtöbb szakértő gyakorlatilag minimálisnak tekinti. A „hagyományos” indoklás a NATO 5. cikkelyének létezése. Tényező ugyanakkor a cikk „tesztleletlen volta” – nem volt még szerencsére valódi történelmi példa arra, hogy úgy lépjen életbe a cikkely, hogy a „közös” nukleáris megtorló védelmet életbe kelljen léptetni. Nem zárható ki ugyanakkor, hogy bizonyos kihívók – aminek Oroszország pozicionálja magát – alulról megpróbálják „kipuhatolni a határokat”, tehát olyan agresszív akciókat hajtsanak végre, amelyek még a NATO-országok stratégiai ingerküszöbe alatt vannak.¹⁶ Ki akarna például észszerű keretek között atomháborút kockáztatni hackertámadások miatt?

A nyílt háború forgatókönyve

A színtér

Ha egy pillanatra viszont mégis el akarunk játszani az elméleti lehetőséggel (és a védelempolitika területén minden elképzelhető vagy megvalósítható eshetőséget számításba kell venni!), akkor egy teljes méretű Oroszország–Nyugat fegyveres konfliktusban a Baltikumon a Suwałki-folyosónak kulcsszerepe lesz. A Suwałki-folyosó egy keskeny, körülbelül 65 kilométer széles sáv a lengyel–litván határ mentén. Stratégiai szempontból kulcsfontosságú, mivel ez választja el az orosz kalinyingrádi exklávé az orosz csatlós államnak tekinthető Belarusztól, és ez az egyetlen szárazföldi összeköttetés a balti államok és más NATO/EU-országok között.

1. ábra: A Suwałki-folyosó a térképen

Forrás: Siklós 2022

¹⁶ Morley-Davies, Joe: *How Might the Kremlin Test NATO's Collective Defence?* [online], 2025. 01. 03. Forrás: RUSI [2025. 01. 21.].

A NATO keleti szárnya legsebezhetőbbnek tartott pontjaként jelentősége abban rejlik, hogy az Oroszország és a NATO közötti bármilyen konfliktus gyújtópontjává válhat. Ha Oroszország elfoglalná vagy blokkolni tudná ezt a folyosót, akkor gyakorlatilag elvághatná a balti államokat NATO-szövetségeseiktől, ami jelentősen megnehezítené vagy egyenesen ellehetetlenítené a védelmüket.¹⁷ Ez a stratégiai sebezhetőség a Suwałki-vonalat a NATO védelmi tervezésének középpontjába helyezte, és a térség összetett geopolitikai feszültségeinek szimbólumává tette. A Suwałki-folyosó sebezhetősége állandó figyelmet keltett a politikusok, a katonai vezetők és a szakértők körében, ezért elsőbbséget élvez a védelmi tervezésben, és a térség biztonságának megerősítésére extra forrásokat különítenek el. A balti államok ezen a területen különösen szorosan működnek együtt a NATO-val védelmi képességeik megerősítése érdekében. Ez magában foglalja a hírszerzési információk megosztását, a közös gyakorlatok megtartását és egyéb stratégiai védelmi kezdeményezések végrehajtását a potenciális agresszió vagy küszöb alatti műveletek elrettentése érdekében. Mindez a régió stabilitásának fenntartását szolgálja. A Suwałki-vonal a NATO hadgyakorlatainak középpontjában áll (például a *Defender Europe*), hiszen ezek a lehetséges fegyveres konfliktusokra hivatottak felkészíteni a részt vevő hadseregeket.

Fokozódó NATO-jelenlét

A balti régió stratégiai fontossága és a közelmúlt biztonsági kihívásai miatt 2022 óta a NATO jelentősen fokozta katonai gyakorlatait a térségben, hogy fejlessze a műveleti kapacitást, a képességeket és az interoperabilitást a tag- és partnerországok között. Az olyan incidensek, mint a tenger alatti kábelek feltételezett – ámde az orosz fél által tagadott – sabotálása, arra késztették a NATO-t, hogy a kritikus infrastruktúra védelme érdekében megerősítse katonai jelenlétét a Balti-tengeren. A tengeri műveleti területen az évente megrendezett BALTOPS-gyakorlatok központi szerepet játszanak. A háború eszkalálódása óta a BALTOPS 2022. június 5–17. között megrendezett 51. ismétlésén 16 nemzet, köztük Finnország és Svédország is részt vett, bizonyítva a szövetség elkötelezettségét a regionális biztonság iránt. A 2024-es BALTOPS tovább szélesedett, a június 7–20. között zajló gyakorlaton 20 nemzet 30 hadihajója vett részt, összesen több mint 50 hajó, 25 repülőgép és 9000 főnyi személyzet. Ez volt a BALTOPS-művelet történetének legnagyobb szabású hadgyakorlata. A BALTOPS 2025 keretében pedig ismét össze fognak állni a tagállamok a műveleti képességek és az interoperabilitás fejlesztésére és begyakorlására.¹⁸

Az ukrajnai háború óta a balti térséget érintő szárazföldi hadgyakorlatok a következők. A 2022. május 8–11. között Lettországból megrendezett Iron Spear gyakorlaton hét ország 15 harckocsi- és gyalogságiharcjármű-csapata vett részt, hogy demonstrálják a NATO tűzerejét és közös műveleti képességét. A Steadfast Defender 2024, amelyet 2024 januárja és májusa között hajtottak végre, az 1988-as Reforger óta a legnagyobb NATO-gyakorlat volt, amely a szövetség készenlétét és gyors bevethetőségét volt hivatott

¹⁷ Turianytsia, Inna (2023). *The Suwałki Gap as a Security Problem of Lithuania and the Eastern Flank of the Area of NATO Responsibility*. *Ėvropa'ski istorični studij*, 26.

¹⁸ Lariosa, Aaron-Matthew: *NATO to Kick off Largest Baltic Operations Exercise to Date*. [online], 2024. 06. 05. Forrás: USNI News [2025. 01. 23.].

bemutatni. 2024 májusában Litvániában zajlott ennek egyik részkomponense, a Quadriga 2024 elnevezésű hadgyakorlat, amely tovább erősítette a regionális védelmi együttműködést. A gyakorlat célja két hadosztály dinamikus átcsoportosítása volt Közép-Európából Kelet-Európába. Ennek keretében több mint 3 ezer német katonát és 200 taktikai járművet telepítettek Litvániába szárazföldi, vasúti, tengeri és légi úton közel egy hónapon keresztül. 2024. július 3-án a NATO hivatalosan is létrehozta a Multinacionális Dandár Lettországot, ezzel is megerősítve a balti előretolt NATO-jelenlétet.¹⁹ A dandár még ugyanebben az évben, 2024. november 1–14. között gyakorlatozott a Resolute Warrior hadművelet keretében. A 13 szövetséges nemzet több mint 3500 katonája, köztük három manőverzászlóalj, harci támogató egységek és 1000 katonai jármű részvételével zajló gyakorlat demonstrálta a NATO képességét a missziók egységes, multinacionális környezetben történő megtervezésére, irányítására és végrehajtására.²⁰ A Multinacionális Dandár Lettország az Északi Multinacionális Hadosztály parancsnoksága alatt áll, a NATO kollektív védelmének jelentős megerősítését jelenti. 2024 novemberében több európai helyszínen, köztük Észtország területén is zajlott a Dynamic Front 25 elnevezésű nagyszabású, többnemzeti tábori tüzéségi gyakorlat. A cél a NATO-szövetség nagy hatótávolságú tűzerejének demonstrálása, valamint az egységek felkészültségének növelése volt a közös, többnemzeti környezetben. A tervek szerint 2025. május 5–23. között tartják majd a Hedgehog 25 elnevezésű hadgyakorlatot Észtország területén. Ennek célja az észt, dán, francia és szövetséges egységek műveleti felkészültségének és hatékonyságának növelése. A gyakorlat a védekező, több területet érintő műveletekre összpontosít majd.²¹

Az átfogó kiképzési műveletek révén a NATO stratégiai célja mind a kommunikációjuk, mind a gyakorlati hatásuk alapján az agressziótól való elrettentés, a tagállamok megnyugtatása és a balti térség stabilitásának fenntartása.

A balti védelmi projektekről

A védelmi vonalak kiépítése jelentősen csökkentheti az offenzívák sikeres lefolytatásának esélyét, ami miatt azok fontos elemei a megtagadó elrettentésnek. Észtország, Lettország és Litvánia 2024. január közepén jelentette be, hogy létrehozzák a Balti Védelmi Vonalat. A projekt célja az Oroszországgal és Belarusszal közös határaik megerősítése. Az első részeket szükségzerűen, de az együttes projekt jelentősnek tűnik. Egyedül Észtország mintegy 600 bunkert kíván építeni, támpontokkal és árkokkal megerősítve. A bunkerek egyenként egy 10 fős szakasz befogadására lesznek alkalmasak egy 35 négyzetméteres alapterületen. A közelben pedig telepíthető védelmi felszereléseket fognak tartalékolni, például aknákat, szögesdrótot és sárkányfog akadályokat, amelyeket csak az utolsó pillanatban vetnének be.²²

¹⁹ *NATO Multinational Brigade in Latvia*. [online]. Forrás: Ministry of Defense of the Republic of Latvia [2025. 01. 23.].

²⁰ Armstrong, Rory Elliott: *NATO Completes First Large-Scale Military Exercise in Latvia*. [online], 2024. 11. 14. Forrás: Euronews [2025. 01. 23.].

²¹ *Allied National Exercises and Activities*. [online]. Forrás: NATO [2025. 01. 21.].

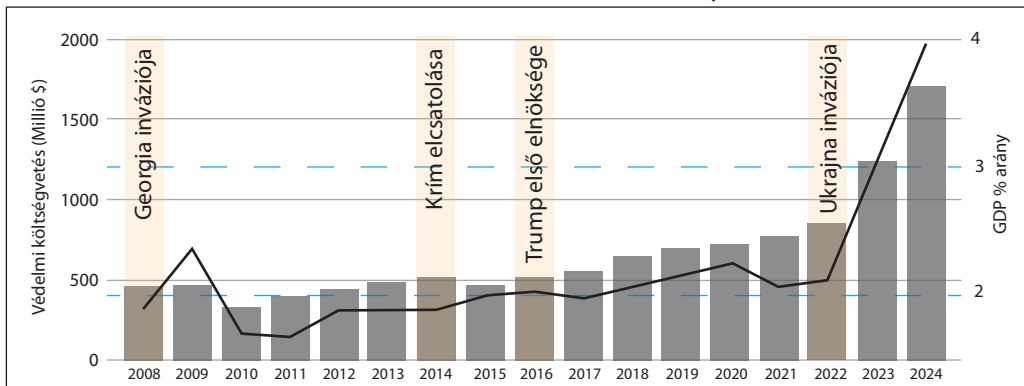
²² Milewski, Lukas (2024): *Manoeuvre Warfare in the Baltic. Political Imperatives and Tactical Conditions*. *The RUSI Journal*, 169(6), 78–86.

A NATO-csapatok logisztikájának felgyorsítása érdekében pedig új lendületet vett a Rail Baltica projekt.²³ A vállalkozás célja összekötni Észtországot, Lettországot és Litvániát Nyugat-Európával. A kereskedelem és a logisztika javítása révén jelentősen előmozdíthatja a gazdasági növekedést és az integrációt. A NATO számára a vasúthálózat megnövelné a katonai mobilitást, lehetővé téve a csapatok és a felszerelések gyors telepítését, ami az orosz fenyegetések közepette létfontosságú a regionális biztonság szempontjából. A Rail Baltica az elavult, Oroszországhoz kapcsolódó vasúti rendszerektől való függőség csökkentésével erősítené a balti államok geopolitikai függetlenségét, és infrastruktúrájukat az uniós szabványokhoz igazítja. Emellett a közúti árufuvarozástól való függőség és a károsanyag-kibocsátás csökkentése révén a környezeti fenntarthatóságot is elősegíti. A Rail Baltica tehát erősíti a balti országokban mind a gazdasági ellenálló képességet, mind az ellátási lánc biztonságát, mind a katonai biztonságot.

Folyamatban van továbbá számos radarállomás telepítése. Ez a korai észlelést fogja szolgálni, illetve az orosz légi fölény megtagadását is jelentheti.

A katonai költségvetések trendjei

A beszerzett és a jelenleg beszerzés alatt álló felszerelések listázásában és nyomon követésében a Military Balance+ adatbázis nyújt hathatós segítséget. Az International Institute for Strategic Studies (IISS) által működtetett adatbázis – amely a Military Balance évkönyv alapját is képezi – a világ haderőiről biztosít átfogó és részletes adatokat 2014-től kezdődően. Ez az adatbázis széles körben elismert mint hiteles szakértői információforrás.²⁴ A katonai költségvetésből azonnal lehet látni, hogy minden alkalommal, amikor Oroszország regionális feszültséget okozott, a balti országok a katonai költségvetésük hirtelen növelésével reagáltak, akkor is, ha ezt a természetes gazdasági növekedés nem indokolhatta volna, különösen a 2014-es és a 2022-es események után.

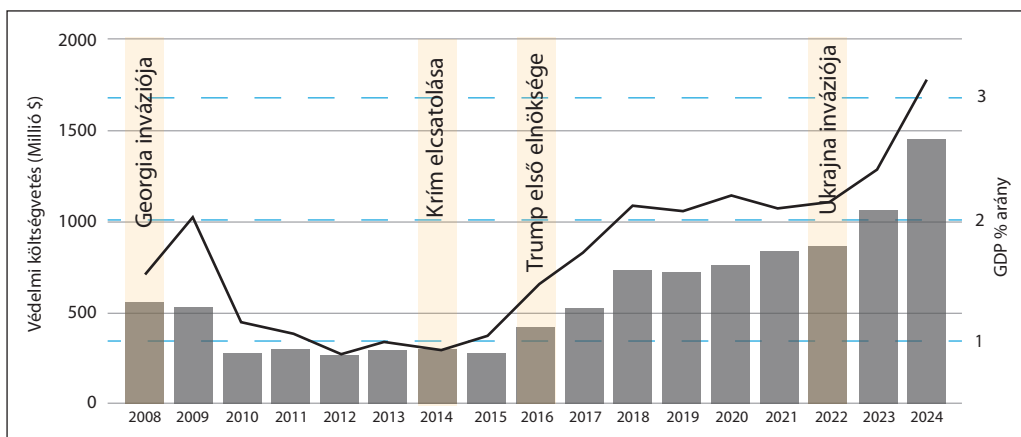

2. ábra: Észtország katonai költségvetésének alakulása 2008 után

Forrás: Military Balance+, a szerző szerkesztése

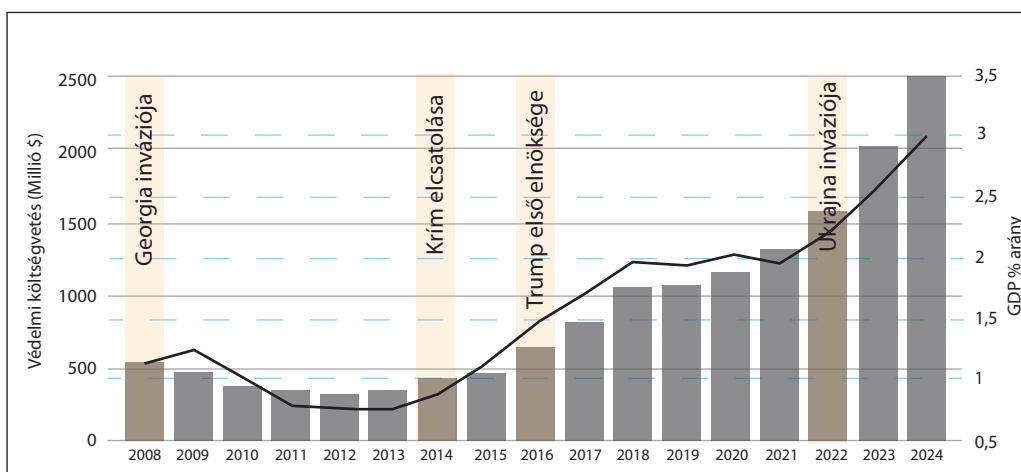
²³ Louis, Lisa: *In Russia's Shadow: The Baltics Wait for Europe's Strategic New Railway*. [online], 2024. 11. 10. Forrás: BBC [2025. 01. 23.].

²⁴ Csiki Tamás (2009): *Military Balance, 2009*. *Nemzet és Biztonság*, 2(5), 80–89.

3. ábra: Lettország katonai költségvetésének alakulása 2008 után

Forrás: Military Balance+, a szerző szerkesztése

4. ábra: Litvánia katonai költségvetésének alakulása 2008 után

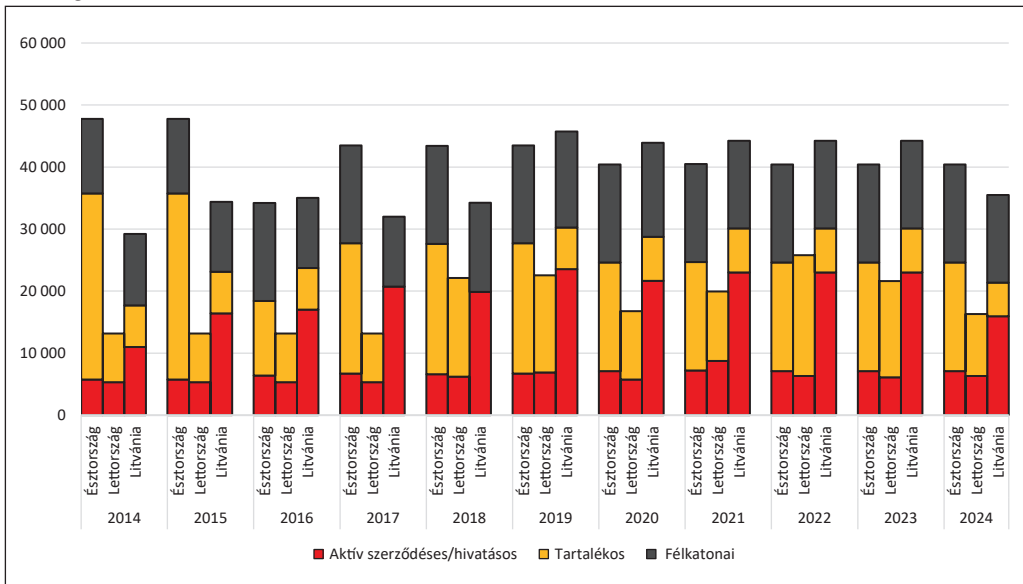
Forrás: Military Balance+, a szerző szerkesztése

Érdemes megfigyelni, hogy Észtország már 2008 óta GDP-jének nagyjából 2%-át költi védelmi kiadásokra (2. ábra), míg Lettország és Litvánia esetében ez a mutató csak 2018 környékén érte el ezt az értéket (3. és 4. ábra). Ennek oka feltételezhetően az, hogy Észtország fenyegetettségérzetében volt a leginkább domináns az orosz kisebbséget érintő orosz hibrid műveletektől való félelem.

Az élőerőt érintő változások

A Military Balance+ adatbázis segítségével nyomon lehet követni az élőerő változását és az évek során beszerzett haditechnika listáját is (5. ábra). Az adatbázis kizárólag a személyi állomány számát rögzíti, azok kiképzését, specializációját, harcértékét nem.

Az adatokat teljességében azonban egy másik, eddig még nem megjelent, lektorálás alatt álló publikációban értékelem, ezért jelen írásban csak a fő tendenciákra fogok rávilágítani.²⁵

5. ábra: A balti államok hadseregének összetétele a Military Balance kategóriái alapján, 2014–2023

Forrás: Military Balance+, a szerző szerkesztése

Észtország az aktív katonai létszámot viszonylag állandó szinten tartotta, míg a tartalékos és félkatonai egységek száma 2017-től növekedett, 12 ezerről 15 800 főre.²⁶ Lettországbán a tartalékos erők száma jelentősen megemelkedett 2016–2017 körül, míg Litvánia, amely a legmagasabb összlétszámmal rendelkezik, folyamatosan növelte mind a tartalékos, mind a félkatonai személyzete²⁷ számát. Érdekes megfigyelés, hogy noha Lettország népességét tekintve a második helyen áll a Baltikum országai között, hadseregének

²⁵ Faragó Bence: A Baltikum haderejeinek összevetése a Military Balance+ adatbázis adatai alapján. *Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések*. Megjelenés alatt.

²⁶ Az Észt Védelmi Liga (Eesti Kaitseliit), amelyet 1918. november 11-én alapítottak, egy önkéntes félkatonai szervezet, és fontos része Észtország nemzeti védelmének. Kezdetben kulcsfontosságú szerepet játszott az észt függetlenségi háborúban, majd 1990-ben újjáalakult, miután Észtország visszanyerte függetlenségét a Szovjetuniótól. A Védelmi Minisztérium alá tartozó szervezet regionális gyalogos, tüzérségi és támogató egységekből áll, valamint speciális csoportokból, mint például a Naiskodukaitse (Nők Önkéntes Védelmi Szervezete) és a Noored Kotkad (Fiatal Sasok). Fő feladatai közé tartozik a katonai kiképzés, az Észt Védelmi Erők támogatása és a belföldi válsághelyzetekre, például természeti katasztrófákra való reagálás. A tagság nyitva áll az észt állampolgárok és lakosok előtt, akik szigorú kiképzésen esnek át. A Védelmi Liga Észtország elkötelezettségét testesíti meg a nemzeti védelem és a közösségi reziliencia iránt.

²⁷ A Litván Lövészek Szövetsége (Lietuvos šaulių sąjunga) egy államilag támogatott önkéntes félkatonai szervezet Litvániában, amelyet 1919-ben alapítottak. A Védelmi Minisztérium égíse alatt működik, és kulcsfontosságú szerepet játszik az ország nemzeti védelmében és polgári oktatásában. Körülbelül 14 000 taggal a szövetség elkötelezett Litvánia biztonságának fokozása iránt különféle tevékenységeken keresztül, beleértve a katonai kiképzést, a közbiztonsági kezdeményezéseket és a közösségi szolgálatot. Van egy ifjúsági ága is, a Fiatal Lövészek (Jaunieji šauliai), amely a fiatal litvánokat vonja be félkatonai és hazafias tevékenységekbe. A szervezet küldetése a hazafiság, a polgári felelősség és a nemzet védelmére való felkészültség előmozdítása.

létszáma következetesen a legalacsonyabb. Magyarozatként szolgálhat a gazdaság stagnálása, vagy előfordulhat, hogy az orosz fenyegetés 2022 előtt nem tűnt akut problémának az ország döntéshozói számára. A fentebb kirajzolt trendek azt mutatják, hogy a Baltikum országai nagy stratégiai hangsúlyt fektetnek a tartalékos erők és a félkatonai egységek erősítésére. Mindez azt jelzi, hogy az orosz hibrid hadviselésre adott válaszként mindhárom balti ország területvédelemre rendezkedik be, amit aláhúz a tartalékos erők és a félkatonai egységek erősítése. A területvédelem és az alacsony népesség melletti minél nagyobb társadalmi bevonás szintűgy elemei lehetnek a megtagadáson alapuló elrettentésnek.

Az országok sorozási politikája szintűgy igazolni látszik ezt az adatok alapján felállított hipotézist. Észtországban kötelező a katonai szolgálat a 18 és 27 év közötti férfi állampolgárok számára. A szolgálati idő általában 8 és 11 hónap között változik, a betöltött szerepkörtől és a kiképzési követelményektől függően. Az Észt Védelmi Erők (Eesti Kaitsevägi) ezt a rendszert használja, hogy jól képzett tartalékos erőt tartson fenn, amely szükség esetén mozgósítható. Litvánia 2015-ben vezette be újra a kötelező katonai szolgálatot az orosz hibrid fenyegetésre válaszul. A litván férfiaknak 18–23 éves kor között 9 hónapot kell szolgálniuk. Ezt az intézkedést azért vezették be, hogy megerősítsék az ország védelmi képességeit, és biztosítsák a készenlétet bármilyen potenciális fenyegetés esetén.²⁸ Lettország pedig 2007-ben szüntette meg a kötelező katonai szolgálatot, és áttért a teljesen professzionális haderőre, azonban a régió növekvő biztonsági aggodalmai miatt (tehát Oroszország illegális ukrajnai inváziója okán) 2023-ban először bevezette a kötelező nemzetvédelmi kiképzést, 2024 januárjában pedig visszaállította a sorkatonai szolgálatot a 18–27 év közötti férfiak számára. Az alacsony népességszám azonban még a sorozás és a félkatonai szervek használata mellett is kijelöli, hogy a korábban írtaknak megfelelően a Baltikum egyértelműen a NATO-ra támaszkodik a régió védelme során.

A haditechnikai fejlesztések

A szárazföldi katonai technikákban nagyfokú diverzifikáció figyelhető meg. Észtország és Lettország sokszínű, nem csak európai eredetű beszállítói körrel dolgozik. Ennek magyarázata az lehet, hogy gyorsan akarják felduzzasztani az elérhető haditechnika számát, amit szintisztán európai beszállítók nem feltétlenül tudnának rövid határidővel teljesíteni. Észtország fő fókuszja a katonai beszerzésekben a Military Balance+ adatai alapján az önjáró lövegek, a HIMARS rendszerek, a PSZH-k modernizálása, páncéltörő rakétarendszerek és drónok voltak. Lettország szűkösebb anyagi lehetőségei miatt kisebb jellegű beruházásokat indított, ám bár Rigának volt a legnagyobb szüksége a felzárkózásra. Lettország a légvédelemre, a HIMARS-okra, a PSZH-k beszerzésére és önjáró lövegekre fókuszált. 2023-ban Észtország Lettországgal közösen rendelt egy IRIS-T SLM légvédelmi rendszert Németországból. A két balti ország szándéknyilatkozatot írt alá a Németország által 2021-ben indított európai égboltvédelmi kezdeményezésben (ESSI) való részvételtől is. A légvédelmi rendszer képes lesz mind Észtország, mind Lettország légterét sikeresen

²⁸ Jonsson, Emma et al. (2024): *Multifaceted Conscriptio: A Comparative Study of Six European Countries*. *Scandinavian Journal of Military Studies*, 7(1), 19–33.

lefedni, valamint az ukrajnai háború során már sikerességét is bizonyította.²⁹ Litvánia mutatta a legnagyobb sokféleséget és mennyiségi növekedést a katonai felszerelések terén az elmúlt években. 2022 decemberében 18 Caesart és 8 HIMARS-ot rendelt, valamint megkezdte NASAMS III légvédelmi rendszerek beszerzését. A fókusz tehát itt is a mélységi támadásokra is képes tűzérési eszközökön, a légvédelmen és a könnyebben páncélozott járműveken van. A légierő kis mérete miatt a NATO segítséget nyújt a térség légtérének biztosításában a Baltikumi Légtérrendészet program keretében.³⁰ A szövetségesek felváltva, négy hónapos rotációs rendszerben települnek a litvániai Šiauliai és az észtországi Ämari légi bázisokra, és szükség esetén a NATO Uedemben (Németország) található Egyesített Légi Műveleti Központja is készen áll a közreműködésre. Emellett pedig számos radarállomás telepítése is folyamatban van, ezzel garantálva, hogy akármilyen légi veszélyre gyorsan fel lehessen készülni, és az ellenlépések se késsenek. A robusztus szárazföldi haderőfejlesztések megerősíteni látszanak azt a hipotézist, hogy a balti országok a megtagadó elrettentés irányába kívánják elmozdítani a haderejüket. Feltehetően azzal kívánják eltántorítani Oroszországot, hogy megmutatják: egy esetleges konfliktus esetén a Baltikum képes lesz hatástalanítani az orosz légierőt, és a szárazföldi haderők képesek lesznek mélységi csapásokat mérni az Orosz Föderáció területén található katonai objektumokra, ellehetetlenítve a nagyobb csapatösszevonásokat és akár magát az épségben való eljutást is a csatatérre.

A szakértők szerint továbbá kritikus szükség van a nagy hatótávolságú képességek fejlesztésére és mély csapásmérési lehetőségekre, hogy megerősítsék a balti államok védelmét az esetleges orosz agresszióval szemben. Azt hangsúlyozzák, hogy az orosz katonai támaszpontok közelsége a balti államokhoz sebezhetővé teszi az egész balti régiót a gyors vagy váratlan csapásokkal szemben. Ez válaszul olyan fejlett rendszereket igényel, amelyek képesek az ellenséges infrastruktúrát és erőket a közvetlen határokon túl is célba venni és jelentősen károsítani. A hangsúly a nagy hatótávolságú precíziós fegyverek, például fejlett rakétarendszerek beszerzésén van, amelyek döntő csapást mérhetnek a kulcsfontosságú orosz katonai eszközökre mélyen az Oroszországi Föderáció területén belül. Ezeket a képességeket alapvető fontosságúnak tekintik a támadás elrettentése és a hiteles ellentámadási képesség biztosítása szempontjából. Emellett e rendszereknek a NATO kollektív védelmi stratégiájába való integrálása szintúgy elengedhetetlen a műveleti hatékonyság és a keleti szárny biztonságának fenntartása szempontjából.³¹

A korlátozott háború forgatókönyve, avagy a hibrid műveletek

A fentebb felsoroltak azonban mind a hipotetikus nyílt háború esetén játszanak szerepet, a képességek megléte a nyílt háború indításakor tudja betölteni a megtagadáson alapuló

²⁹ Nikers, Olevs (2023): *Latvia and Estonia Agree to Joint Acquisition of IRIS-T Air Defense Systems*. *Eurasia Daily Monitor*, 20(99).

³⁰ *Baltic Air Policing*. [online]. Forrás: NATO [2025. 01. 24.].

³¹ Kund, Oliver – Maran, Kaur – Roonemaa, Holger: *Satellite Imagery Analysis: What's Going on in Putin's Military Bases Behind the Estonian Border and How Big a Threat They Really Pose Us*. [online], 2024. 11. 01. Forrás: Eesti Ekspress [2025. 01. 21.].

elrettentés funkcióját. A közvetlen konfrontációnál ugyanakkor valószínűbb, hogy a már említett, küszöb alatti vagy hibrid műveletekkel próbálkozhatna az orosz fél, ahogy azt 2014-ben a Krímben is tette, ezzel közvetlen célja a zavarkeltés, a végső célja pedig a NATO 5. cikkelyének megkérdőjelezése lehetne.

Az orosz ajkú lakosokról

A balti országok számára bonyolítja a helyzetet, hogy mindháromban jelentős az orosz ajkú lakosság, akik kitettek lehetnek az orosz propagandagépezet működésének. Az orosz anyanyelvűek aránya a teljes népességre vetítve ráadásul a Szovjetunió szétesése óta közel változatlan maradt. Lettországbán az oroszok a teljes lakosság 37,5%-át teszik ki, különösen jelentős a számuk Rigában (35,7%) és Daugavpilsben (48,6%). Litvániában ez az arány 15,3% a teljes népességre vetítve, és Klaipėda (19,5%), valamint Visaginas (52%) városokban található a legnagyobb orosz közösségek. Észtországban 31,4% az orosz ajkúak aránya, Ida-Virumaa megyében az oroszok teszik ki a lakosság 83%-át, Narva városban pedig a lakosság 95%-a orosz ajkú, míg 86%-a orosznak is vallja magát. Észtország ötödik legnagyobb városában, Kohtla-Järvében az oroszok aránya 80%, a második legnagyobb tengeri kikötőben, Sillamäében pedig 87,5%. Tallinban is 36,5% az oroszok aránya. A balti országokban történelmi okokból adódóan az oroszok főként nagy ipari városokban és stratégiai jelentőségű területeken koncentrálódnak, erős kulturális és társadalmi összetartás jellemzi őket. A jelentős orosz ajkú kisebbség biztonsági kockázatot is jelent a Baltikum országaiban, amire különböző megoldási javaslatokat dolgoztak ki 1991 után.³² Az orosz nyelvű médiumok – mind a belföldi (a helyi orosz anyanyelvűeket célzó) csatornák, mind az Oroszországból érkező adások – a propaganda és a dezinformáció eszközeivé válhatnak. Az orosz ajkú lakosság állítólagos diszkriminációját vagy marginalizálását hangsúlyozó narratívák célja az, hogy társadalmi disszonanciát keltsenek, és erodálják a kormányokba vetett bizalmat. Ennek végső célja a politikai döntéshozatal megnehezítése vagy megbénítása, ami csökkenti a társadalmi ellenálló képességet.

A legnagyobb veszélyt egy Donbaszhoz hasonló forgatókönyv jelenti. Az orosz aktor hipotetikusán megpróbálhatná olyan szintre szítani az orosz ajkú lakosságot érintő feszültségeket, hogy azok vagy megpróbálják valami módon magukhoz ragadni a politikai hatalom bizonyos részeit, vagy szeparatista törekvésekbe kezdjenek. A valódi veszélyt az okozza, hogy a balti államok nem lehetnek teljesen biztosak benne, hogy a NATO egy ilyen esetben is a segítségükre sietne-e – elvégre a NATO 5. cikkelye még sohasem lett hasonló helyzetben élesen kipróbálva. A kérdés tehát adja magát: kockáztatna-e a NATO atomháborút Narváért?³³ A kérdés felmerülhetne egy teljesen nyílt, konvencionális háború esetén is, azonban ebben az esetben nem az írott betű ambiguitása állna fenn. Így a „hibrid dilemma” létezése önmagában indokolja, hogy miért kell a szeparatista törekvéseknek azonnal elejét venni.

³² Simonyan, Renald H. (2022): *The Russian-Speaking Diaspora in the Baltic States: A Socio-Cultural Aspect*. *Baltic Region*, 14(2), 144–157.

³³ Motyl, Alexander: *Would NATO Defend Narva?* [online], 2008. 09. 08. Forrás: Atlantic Council [2025. 01. 21.].

Megoldási kísérletek

A probléma megoldása érdekében a balti országok jelentős erőfeszítéseket tettek a nemzeti sajtótermékek és információforrások fejlesztése és a független újságírás támogatása terén; a cél az orosz nyelvű média befolyási kísérleteinek semlegesítése és megállítása. Ezek az erőfeszítések a nemzeti identitás megerősítésére és a média függetlenségének biztosítására irányuló szélesebb körű kezdeményezések részét képezik a célzott külső nyomással szemben.

Specifikus intézkedésként Észtország jelentős előrelépést tett az ETV+, az orosz anyanyelvűeket célzó közszolgálati médiacsatorna bevezetésével, amely sikeresen növelte a médiabizalmat e népességcsoport körében. Litvániában a közszolgálati média annak ellenére is növelte a nézői bizalmát, hogy a kereskedelmi tömegtájékoztatási eszközökhöz képest kisebb közönséget ér el. Lettországbán, noha a hallgatók nagyobb bizalmat mutatnak a kereskedelmi média irányába, továbbra is keresik a módját annak, hogyan lehetne növelni a közszolgálati médiumok hatókörét és hitelességét.³⁴ A balti államok továbbá olyan politikai és jogi keretet hoztak létre, amelynek explicit célja az orosz befolyás csökkentése, hiszen azt kiemelt nemzetbiztonsági fenyegetésnek tekintik. Ezek a keretek magukban foglalják az orosz médiatartalmak korlátozását és a nemzeti érdekekhez igazodó helyi médiumok támogatását.

Észtországban a kormány aktívan korlátozta az orosz médiát. Felfüggesztette a Kremllel kapcsolatba hozható televíziós csatornák – például a Rosszija Szevodnya cégcsoport érdekeltségébe tartozó Szputnyik – sugárzási engedélyét. Mindezt a már előbb említett hazai orosz nyelvű médiába történő aktív befektetés mellett (lásd: az előbb említett ETV+ televíziós csatorna). A cél alternatív, megbízható hírforrást biztosítani az orosz ajkú kisebbség számára a felforgató média kizárásával párhuzamosan. Észtországban a jogi keretek büntethetővé teszik a nemzetbiztonságot veszélyeztető dezinformáció terjesztését is, ami komoly jogi elrettentő erő a propagandával szemben.

Lettország foganatosította a régióban a legkiterjedtebb intézkedéscsomagot. Több orosz televíziós csatornát azonnali hatállyal betiltott, arra hivatkozva, hogy aggályosnak tartja a Kreml narratíváinak terjesztésében játszott szerepüket. Emellett módosította médiatörvényeit, ami megkönnyíti a dezinformációt terjesztő csatornák engedélyének felfüggesztését vagy visszavonását. A lett kormány szintúgy erőforrásokat különített el a helyi független orosz nyelvű média támogatására, hogy ellensúlyozza Moszkva befolyását, és lépéseket tett a médiaműveltség előmozdítására a fiatalabb generációkat célzó oktatási kampányok révén.

Litvániában a kormány hasonlóképpen betiltotta az orosz televíziós csatornákat, különösen azokat, amelyek Kreml-barát narratívákat népszerűsítenek vagy az Ukrajna elleni agressziót validálják. Litvánia szintúgy hangsúlyt fektetett a dezinformáció elleni jogalkotási intézkedésekre, és szigorú büntetéseket vezetett be a káros tartalmakat terjesztő egyénekre vagy szervezetekre. Továbbá együttműködött a civil társadalmi szervezetekkel

³⁴ Jöesaar, Andres – Rožukalne, Anda – Jastramskis, Deimantas (2022): *Trust in Public Service Media in the Baltic States. Journal of Baltic Studies*, 53(4), 587–611.

a polgárok médiamanipulációról való felvilágosítása és a propagandával szembeni ellenálló képesség megerősítése érdekében.

Mindhárom ország uniós szinten is összehangolta erőfeszítéseit, szankciókat szorgalmazott az orosz államilag ellenőrzött médiával szemben, és megerősítette a blokk kollektív válaszlépéseit a dezinformációval szemben. Észtország, Lettország és Litvánia az egyedi politikai és társadalmi környezetükhöz igazított intézkedésekkel átfogó keretet dolgozott ki az orosz média befolyásolásának korlátozására, valamint információs és demokratikus környezetük védelmére.³⁵ A médiafelügyelet sikerének tudható be, hogy a Baltikumban gyakorlatilag nincsenek oroszparti elszakadási kísérletek, annak ellenére sem, hogy 1993-ban például Narvában még petíción keresztül nagyobb autonómiát követeltek a helyi orosz ajkú lakosok,³⁶ és hogy 2014 óta az orosz állami média egyre gyakrabban firtatta a baltikumi orosz kisebbség elnyomását. Noha a médiatér ellenőrzése nem feltétlenül képezi részét a megtagadó elrettentésnek, azáltal mégis azzá válik, hogy növeli a társadalmi ellenálló képességet. Ezt a szempontot pedig Oroszországnak feltétlenül számításba kell vennie a stratégiai számításai során minden agresszív lépés előtt.

A nem nyílt konfrontációs zavarkeltő műveletek

Terrorizmus

A szárazföldi hadviselés területe az elmúlt évtizedben jelentősen megváltozott, és kevesebb ember, idő és pénz is elegendő jelentős rombolás eléréséhez. Ez a változás komoly küszöbérték alatti lehetőségeket kínál az offenzív akciókra. Az olyan stratégiai célpontok, mint a katonai támaszpontok és a logisztikai bázis, beleértve a közlekedési csomópontokat és a fegyverraktárakat, kulcsfontosságúak a hadviselésben, mivel a logisztika központi szerepet játszik a műveleti sikerben. Az ukrajnai konfliktus rávilágít az ellátási láncok kritikus szerepére, mivel e csomópontok megszakadása aláássa a műveleti képességeket, a csapatok készenlétét és a rugalmasságot. Az ilyen visszaesések gyengíthetik a NATO kollektív válaszlépéseit, és csökkenthetik a hosszú távú kockázatvállalási hajlandóságát. A Kreml befolyása Kelet-Európában továbbra is erős, míg Nyugat-Európában a csökkenő orosz titkosszolgálati jelenlét miatt a Kreml nagyobb mértékben támaszkodik a proxykra és a bűnszövetkezetekre.³⁷ A növekvő polarizáció szintén termékeny talajt biztosíthatna az ideológiaiailag motivált személyek toborzásához.

Az olyan szabotázsmodszerek, mint a gyújtogatás, a robbantások és a belső fenyegetések, fokozódó népszerűséget élveznek a Kreml köreiben, amint azt a cseh fegyverraktár elleni 2014-es támadás és a közelmúltbeli nyugat-európai gyújtogatások is mutatják. Ezek a taktikák nemcsak azonnali károkat okoznak, hanem hosszú távú erőforrásterheket is rónak rájuk, létrehozva azt, amit Mark Galeotti „weaponised inconvenience” elnevezéssel

³⁵ Vorotnikov, V. V. – Ivanova, N. A. (2019): *Russian Soft Power in the Baltic States Through the Lens of Research: Traditions, Competition, Confrontation*. *Baltic Region*, 11(3), 107–124.

³⁶ *Chronology for Russians in Estonia*. [online], 2004. Forrás: UNHCR [2025. 01. 21.].

³⁷ Morley-Davies 2025.

illetett, azaz nyersfordítással „fegyverré alakított kellemetlenségként” írja le.³⁸ A kivitelezők a Baltikum területén feltételezhetően a Kreml titkosszolgálati lennének (tehát nem a fentebb leírt, ma inkább Nyugat-Európában tevékenykedő bűnszervezetek és proxyk), hiszen a klasszikus titkosszolgálatok a mai napig nagyobb befolyással és hatókörrel rendelkeznek Kelet-Európában. Ezek mellett a repülőgépek nyilvánvaló célpontnak tűnnek, és aggodalomra ad okot, hogy a Kreml „próbaképpen” teherszállító repülőgépeket próbált szabotálni. A radarberendezések szabotálása szintúgy kis erőbefektetéssel nagy kárt okozó befektetésnek ígérkezhet a moszkvai döntéshozók számára.

A tenger is létfontosságú a biztonság és a jólét szempontjából, hiszen rajta is bonyolódik a kereskedelem, ellenőrizni lehet róla kulcsfontosságú területeket, számos geostratégiai fojtópont található rajta. A mélytengeri műveletek fejlődésével tovább nőtt a stratégiai jelentősége is, és épp ezért, akárcsak a szárazföldi célpontok, ezek is képezhetnék szabotázsakciók vagy terrorista cselekedetek tárgyát. A tenger alatti infrastruktúra, például a kommunikációs kábelek és az energiavezetékek, újabb támadások különösen nagy sikerrel kecsegtető célpontjai lehetnének. Az Északi Áramlat 2 gázvezeték felrobbantása rávilágított ezen eszközök sebezhetőségére, különösen a Balti-tenger sekély vizein. Több kábelt vagy csővezetékot érő szimultán csapás jelentősen megzavarhatná a kommunikációt, pénzügyi zavarokat vagy energiahányt idézhetne elő, és ezáltal társadalmi instabilitást okozhatna.

Ezek a műveletek komoly szaktudást igényelnek, így valószínűleg az orosz GUGI (Mélytengeri Kutatási Főigazgatóság) bevonásával, mélytengeri tengeralattjárókkal és speciális búvárokkal felszerelve kiviteleznék őket. Habár az ilyen akciók csökkentik a tagadhatóságot, kétértelműségük megnehezíti a NATO megtorlással kapcsolatos döntéshozatalát. A módszerek között szerepelnek drónok, aknák vagy fejlett eszközökkel felszerelt búvárok, amelyeket potenciálisan Kalinyingrádból, az orosz balti flotta székhelyéről indítanának.

A Balti-tengeren a közelmúltban bekövetkezett tenger alatti kábelkárok miatt a NATO a kritikus infrastruktúrák védelme érdekében elindította a Balti Őrszem műveletet. Ez a misszió fregattokat, tengeri járőröző repülőgépeket és haditengerészeti drónokat vet be a felügyelet fokozására és a potenciális szabotázsakciók megakadályozására. Svédország emellett három hadihajóját rendelkezésre bocsátotta a NATO balti-tengeri jelenlétének megerősítésére, a víz alatti infrastruktúra védelmére összpontosítva. A svéd hadsereg egy ASC 890 típusú megfigyelő repülőgépet is bevet, a parti őrseg pedig négy hajót biztosít, további hét pedig készenlétben áll.³⁹

Kiberfenyegetés

A kiberhadviselést, amelyet 2016-ban hivatalosan a NATO ötödik területként ismertek el, egyre inkább erőttöbbszörözőnek tekintik a kinetikus és a küszöb alatti műveletekben. A Kreml hamar felismerte a stratégiai értéket, különösen a modern, nagymértékben

³⁸ Morley-Davies 2025.

³⁹ Cook, Lorne – Gera, Vanessa: *NATO Announces a New Mission to Protect Undersea Cables in the Baltic Sea*. [online], 2025. 01. 14. Forrás: AP News [2025. 01. 26.].

összekapcsolt világban, és hamar elkezdte felforgató tevékenységeiben felhasználni. Az olyan kritikus ágazatok, mint a közlekedés, a pénzügyek, az energia, a kormányzat és az egészségügy, sebezhető célpontokat jelentenek, hiszen zavarásuk kétségbeesést okozhat és társadalmi megroppanáshoz vezethet. Különösen az egészségügy jelent nagy hatású célpontot, hiszen ennek zavarása pánikot kelt és emberéleteket követel, ezáltal gyengítve az intézményi bizalmat és csökkentve a társadalmi ellenálló képességet. Emellett pedig arra kényszeríti az érintett államokat, hogy a külső fenyegetések helyett a belső válságokra összpontosítsanak.

Oroszország kiberműveletei elmoszák a határokat az állami és a bűnözői szereplők között, és gyakran használnak proxykat a tagadhatóság fenntartása érdekében. Egy tömeges egészségügyi támadásban valószínűleg bűnözői csoportok is részt vennének. A lehetséges módszerek közé tartoznak a háborúra félretett nulladik napi exploitok, vagy az olyan általánosabb támadások, mint az elosztott DDoS-támadások és a zsarolóprogramok, amelyeket gyakran adathalászattal indítanak. Az emberi tényező továbbra is a legnagyobb sebezhetőség a kibertérben, ami rávilágít a szilárd kiberbiztonsági tudatosság és intézkedések kritikus szükségességére.

Kibervédelem

Észtország, Lettország és Litvánia természetesen el akarja hárítani a fenyegetéseket ezen a területen is. Észtország különösen élen jár; meg akarja védeni magasan digitalizált társadalmát, és képessé akar válni érdemben reagálni az állandó fenyegetésekre. Észtország kiberstratégiáját globálisan elismerik annak kifinomultságáért. A stratégia integrálja a polgári és a katonai erőfeszítéseket, mivel az a jelentős kibertámadásokra adott válaszként fejlődött ki, gondolva itt például a 2007-es eseményekre.⁴⁰ Ezek a támadások katalizálták a proaktív és átfogó kiberbiztonsági doktrína kialakítását. Észtország azóta jelentős összegeket fektetett be a kiberfenyegetések hírszerzési platformjaiba (mint például egy azonnali hírmegosztó infrastruktúrába), gyakran olyan nemzetközi partnerekkel együttműködve, mint az Egyesült Államok. Ezek a fejlesztések egy jól meghatározott kormányzati keretrendszerben valósulnak meg, élén egy dedikált kiberparancsnoksággal a katonai erők között, amely a védelmi információs rendszerek védelmére és az operatív küldetések biztosítására összpontosít. Az Észt Védelmi Liga (EDL) Kibervédelmi Egysége önkénteseket, köztük IT-szakembereket von be a nemzeti védelmi képességek növelésébe. Az állami funkciók biztonságának és folyamatosságának biztosítása érdekében Észtország úgynevezett adatnagykövetséget hozott létre Luxembourgban, amely a kormányzat kritikus információit tárolja, és biztosítja az e-kormányzati funkciók folyamatosságát. Az Információs Rendszer Hatóság (RIA) kulcsszerepet játszik a kritikus infrastruktúra

⁴⁰ 2007-ben Észtországot egy sor kibertámadás érte, amelyek a kormányzat, a pénzügyi szektor és a média weboldalait célozták, ezzel megbénítva az ország digitális infrastruktúráját. A támadásokat széles körben Oroszországnak tulajdonították, és ez volt az egyik első példa egy nemzeti szintű, összehangolt kibertámadásra. Lásd Szentgáli Gergely (2013): *A NATO kibervédelmi politikájának fejlődése. Nemzet és Biztonság*, 6(3–4), 76–83.

védelmében és a kiberincidensek kezelésében, növelve Észtország digitális rendszereinek robusztusságát. Tallinn ad otthont a NATO kiberbiztonsági kiválósági központjának is. Észtország kiberbiztonsága állandóan központi helyet foglal el az ország biztonságpolitikai vitáiban, ennek megfelelően állandók az erőfeszítések, hogy naprakészen tartsák a rendszert, így kezelve a dinamikus változó fenyegetéseket. Az újabb stratégiák hangsúlyozzák az ország egészére kiterjedő, holisztikus megközelítés fontosságát, amelybe bevonják a magánszektor, az oktatási intézmények és a kormányzati minisztériumokat. A legújabb stratégiák is megismétlik a nemzeti kibervédelmi képességek fejlesztésének szükségességét egy szélesebb kollektív védelmi keret részeként.⁴¹ Habár Lettország és Litvánia is jelentős előrelépéseket tett kibervédelmi stratégiáinak kidolgozásában, a gyakorlati végrehajtás és a gyorsan változó kiberfenyegetésekhez való alkalmazkodás továbbra is kihívást jelent. Litvánia a Litván Köztársaság kiberbiztonságról szóló törvénye és a nemzeti kiberbiztonsági stratégia révén jogi keretet hozott létre, amely meghatározza a kiberbűnözés megelőzésére és kivizsgálására vonatkozó célkitűzéseket. 2022 óta Litvánia jelentősen megerősítette kiberbiztonsági intézkedéseit. Az operatív jellegű intézkedések eredményeként elmélyült az együttműködés a Nemzeti Kiberbiztonsági Központ (NCSC) és a hírszerző intézmények között. A hangsúly az információmegosztásra és a közös gyakorlatokra helyezendő az új rendelkezések szerint. A kiberbiztonság a megnövelt védelmi költségvetésben is kiemelt figyelmet élvez. Litvánia kiterjesztette nemzetközi együttműködését az EU-s és NATO-partnerekkel, és aktívan részt vesz olyan kezdeményezésekben, mint például az EU gyorsreagálású kibervédelmi csoportjainak bevetése Ukrajna támogatására. Litvánia emellett levonta a tanulságokat Ukrajna sikeres kibervédelmi erőfeszítéseiből, és ezeket a tapasztalatokat felhasználta stratégiái finomítására, az ellenálló képesség fokozására és a kritikus infrastruktúrák jobb védelmére. Ezek a fejlemények Litvánia 2022 előtti, szilárd kiberbiztonsági keretrendszerére épülnek, hangsúlyozva a nemzet elkötelezettségét a hibrid fenyegetések kezelése és a nemzetbiztonság védelme iránt a változó geopolitikai környezetben.⁴²

Energiafüggőség

Észtország, Lettország és Litvánia az energiabiztonság terén is jelentős lépéseket tett. Az európai közösséggel szinkronban minimálisra szorították az orosz származású energiahordozók importját, hiszen ez kitette teszi őket az orosz zsarolási kísérleteknek. Litvánia már 2022 májusától teljesen függetlennek nyilvánította magát az orosz energiaimporttól.⁴³ 2021-ben még nyersolajimportjának közel 80%-a Oroszországból származott. 2022-re Oroszország részesedése a Litvániába irányuló nyersolajimportból mindössze

⁴¹ *Cyber Capabilities and National Power. Volume 2.* [online], 2023. Forrás: International Institute for Strategic Studies [2025. 01. 25.].

⁴² Vilpišauskas, Ramūnas (2024): *Gradually and then Suddenly: The Effects of Russia's Attacks on the Evolution of Cybersecurity Policy in Lithuania.* *Policy Studies*, 45(3–4), 467–488.

⁴³ Rokicki, Tomasz – Bórawski, Piotr – Szeberényi, András (2023): *The Impact of the 2020–2022 Crises on EU Countries' Independence from Energy Imports, Particularly from Russia.* *Energies*, 16(18), 6629.

17,1%-ra csökkent, 2022 áprilisától kezdve pedig egyáltalán nem érkezett több orosz kőolaj Litvániába, valamint az orosz elektromos áram importját is beszüntették. Az átállítás azonban jelentős pénzügyi költségekkel járt, az energiaárak és az infláció erőteljes emelkedésével. Litvánia a megújuló energiaforrások fejlesztését is prioritásként kezeli, így az utóbbi években jelentős növekedést ért el a nap- és szélenergia-kapacitásban, és olyan projekteket is támogatott, mint például a tengeri szélerőművek. Ezen erőfeszítések ellenére a hosszú távú függetlenség és a környezetvédelmi célok fenntartása érdekében a zöld energiába és az energiahatékonyságba való további beruházásokra van szükség.⁴⁴

Észtország az energiabiztonságra való összpontosítása miatt történelmileg alacsony szinten tartotta az orosz energiától való függőségét (2020-ban a bruttó energiafogyasztásnak csak 10,5%-a származott Oroszországból), ugyanakkor bizonyos ágazatokban továbbra is függ az orosz gáztól és kőolajtól. A válságra válaszul Észtország intézkedéseket vezetett be az orosz gázimport 2022 végéig történő leállítására, a gázfogyasztás 26%-os csökkentésére, valamint olyan projektek fellendítését kezdte szorgalmazni, mint a Finnországgal közös LNG-terminál. A stratégiai fókusz az energiaforrások diverzifikálása a megújuló energiatermelés – különösen a szél- és napenergia részesedésének – növelésével, valamint a zöld hidrogén és nukleáris lehetőségek feltárásával. A kormány hangsúlyozta a fosszilis tüzelőanyagokról, például a földgáztól az alternatívákra, köztük a palaolajra és a biomasszára való átállást. Észtország kötelezettséget vállalt arra is, hogy 2025-re leválik az orosz villamosenergia-hálózatról, és a nagyobb energiafüggetlenség érdekében integrálódik az európai hálózatba.⁴⁵ Ezt a kötelezettséget végül 2025 februárjában, a cikk írásának idején teljesítette is.⁴⁶

A korábban az orosz energiától függő Lettország (2021-ben földgázimportjának több mint 90%-a Oroszországból érkezett) is gyorsan próbált adaptálódni a megváltozó biztonsági környezethez, és a litvániai Klaipėda LNG-terminált kezdte priorizálni földgázimportjában, valamint 2022-re 38%-kal csökkentette a földgázfogyasztást. A legfontosabb szakpolitikák közé tartoztak az energiaárak ársapkázása, a megújuló energiával kapcsolatos projektek támogatása, valamint a szél- és napenergia elterjedésének felgyorsítását célzó jogalkotási reformok. A hosszú távú stratégiák közé tartozik az energiaforrások diverzifikálása, a megújuló kapacitások növelése és az EU szén-dioxid-mentesítési céljaihoz való igazodás hangsúlyozása. Jelentős beruházások irányulnak az infrastruktúra korszerűsítésére, beleértve az Észtországgal közös ELWIND tengeri szélerőműprojektet és az épületek energiahatékonyságának javítására irányuló kezdeményezéseket. Ezen előrelépések ellenére továbbra is kihívást jelent a közlekedési ágazat szén-dioxid-mentessé tétele és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése. A közúti közlekedés elsődleges üzemanyagát, a dízelüzemanyagot már a háború előtt is elsősorban Litvániából importálták, ugyanakkor (Finnország után) Oroszország volt a harmadik legnagyobb

⁴⁴ Janeliūnas, Tomas (2023): *Energy Without Russia: The Case of Lithuania*. Budapest: Friedrich-Ebert-Stiftung.

⁴⁵ Lepmets, Joanna (2023): *Energy Without Russia: The Case of Estonia*. Budapest: Friedrich-Ebert-Stiftung.

⁴⁶ Bennett, Tom: *Baltic States Unplug From Russia and Join EU Power Grid*. [online], 2025. 02. 09. Forrás: BBC [2025. 02. 28.].

beszállító. Az ukrajnai háború és az uniós szankciók után azonban Lettország igyekezett csökkenteni az orosz kőolajimporttól való függőségét. Emellett pedig fokozta erőfeszítéseit, hogy teljes mértékben az európai villamosenergia-hálózatba integrálódjon, és ezen a területen is csökkentse kitettségét, amelynek eredményeként 2025 februárjában ők is sikeresen leváltak az orosz elektromos hálózatról.⁴⁷

Biztonság- és védelempolitikai stratégiák összehasonlítása

A következőkben Észtország, Lettország és Litvánia stratégiai dokumentumait is össze fogom vetni, mintegy zárásaként a már egyenként megvizsgált szakpolitikáknak és gyakorlati alkalmazásuknak. Észtország oldaláról a 2023-ban az észt kormány által elfogadott nemzetvédelmi koncepciót⁴⁸ mutatom be, Lettország részéről a 2023-as átfogó nemzetvédelemről⁴⁹ szóló dokumentumot, Litvánia nemzetvédelmi stratégiájáról pedig (amely az ukrajnai háborúra nem új nemzetstratégiai terv megalkotásával reagált, hanem átdogozott jogszabályi környezettel és kiegészítő rendelkezésekkel) egy szakértők által írt elemzésen⁵⁰ keresztül adok számot, kiegészítve a litván kormány hivatalos, 2024-ben elfogadott nemzeti fenyegetettségi értékelésével.⁵¹ A dokumentumok árnyalt képet adnak arról, hogy Észtország, Lettország és Litvánia milyen biztonságpercepciókra alapozva dolgozta ki védelmi stratégiáját, és hogy ezek a percepciók hogyan szivárognak le a politikai szintre. Mindegyik ország egyedi politikai, társadalmi és földrajzi környezetéből adódóan eltérő prioritásokat tükröz, azonban a tágabb geopolitikai kontextus hasonló platformra tereli őket. A vizsgálat eredményeit lentebb a 2. táblázatban is összesítem.

Észtország nemzeti védelmi stratégiája kiemeli, mennyire fontos a polgári infrastruktúra integrálása a védelmi tervezésbe, hangsúlyozva az olyan területek megerősítésének szükségességét, mint az oktatás, a média és a pszichológiai védelem a nem katonai jellegű nyomás és a propaganda ellen. Észtország a független védelmi képességek meglétét is prioritásként kezeli, annak érdekében, hogy egy potenciális konfliktus korai szakaszában képes legyen kitartani a segítség megérkezéséig. Ez magában foglalja a területvédelmi és a félkatonai egységeket, például az Észt Védelmi Ligát, amely a helyi közösségeket bevonja a nemzetvédelmi erőfeszítésekbe. Az egyesített erők koncepciója biztosítja, hogy valamennyi katonai egység egyetlen, egységes parancsnoki struktúra alatt működjön, amely interoperábilis a szövetséges erőkkel.

Lettország állami védelmi koncepciója jelentős hangsúlyt fektet a készenléti kultúra előmozdítására, hangsúlyozva az egyének, a vállalkozások és a nem kormányzati szervezetek szerepét a válsághelyzetekre való felkészülésben és a helyreállítási munkákban, a hagyományos katonai készenléten felül. A dokumentum átfogó nemzetvédelmi

⁴⁷ Pētersone, Krista (2023): *Energy Without Russia: The Case of Latvia*. Budapest: Friedrich-Ebert-Stiftung.

⁴⁸ *National Security Concept of Estonia*. [online], 2023. Forrás: Republic of Estonia, Government [2025. 01. 25.].

⁴⁹ *The State of Defence Concept*. [online], 2023. Forrás: mod.gov.lv [2025. 01. 25.].

⁵⁰ Rogulis, Dovydas (2024): *Understanding Lithuania's Total Defence Approach in the Face of Russian Threat Through Principal-Agent Theory*. *Security and Defence Quarterly*, 49(1).

⁵¹ *National Threat Assessment of Lithuania*. [online], 2024. Forrás: vsd.lt [2025. 01. 25.].

megközelítést tükröz, amely a katonai, kormányzati és társadalmi erőforrások integrációjára helyezi a hangsúlyt, hogy biztosítsa a katonai és nem katonai fenyegetésekkel szembeni ellenálló képességet és felkészültséget. Ez a megközelítés a védelmi koncepció szerint is mélyen kötődik Lettország idegen megszállással kapcsolatos történelmi tapasztalataihoz, ami a szuverenitásra és a nemzeti egységre mint a biztonsági stratégia sarokköveire helyezi a hangsúlyt. Az ország védelmi politikája holisztikus megközelítést mutat, amely ötvözi a társadalmi szerepvállalást, a gazdasági rugalmasságot és a nemzetközi együttműködést. A nemzetbiztonságot közös felelősségnek tekinti, amely valamennyi polgár és intézmény aktív részvételét igényli, miközben szilárdan gyökerezik a NATO-n és a regionális szövetségeken keresztül megvalósuló kollektív védelem elvében. A társadalmi és katonai dimenziók ilyen integrációja tükrözi Lettország elkötelezettségét biztonságának bármi áron történő szavatolása iránt az egyre összetettebb és kiszámíthatatlanabb geopolitikai környezetben.

Litvánia szintúgy a teljes védelemmel kapcsolatos állami és kormányzati prioritások összehangolásának kihívásaival foglalkozik. A dokumentum megerősíti, hogy Oroszországot nemcsak katonai szempontból, hanem kulturális, politikai és információs nyomása révén is egzisztenciális fenyegetésnek tekintik. Oroszország dezinformációs kampányait és hibrid hadviselési stratégiáit a litván demokratikus struktúrák és a társadalmi kohézió aláásására irányuló erőfeszítéseként írják le, Belaruszt pedig e fenyegetések bűnrészes segítőjeként pozicionálják. A közvetlen katonai konfrontáción túl Litvánia az orosz befolyás eszközeiként azonosítja a gazdasági kényszerítést és az energiafüggőséget, kiemelve a hagyományos és nem hagyományos biztonsági kihívások kereszteződését. Kínát másodlagos kihívóként azonosítják Litvánia biztonsági környezetében, különösen a kiberkémkedés és a stratégiai gazdasági nyomásgyakorlás tekintetében, ami a fenyegetettségi tudatosság diverzifikálódását jelzi. Litvánia védelmi politikája, akárcsak a többi balti országé, kettős megközelítést tükröz: a társadalom, a kormányzat és a magánszereplők bevonásával megvalósuló teljes védelmi modell integrálása mellett továbbra is nagymértékben támaszkodik a NATO kollektív védelmére. Litvánia stratégiájában a kulturális és történelmi narratívákat a pszichológiai védelem eszközeiként használja fel – a cél az egység és a külföldi befolyással szembeni ellenálló képesség érzetének megteremtése, másképp szólva a társadalmi reziliencia. Mindhárom ország kifejezetten elismeri a nemzetközi jogi keretek – például a NATO 5. cikke és az uniós szerződések – szerepét, amelyek védelmi pozíciójuk alapját képezik (2. táblázat).

2. táblázat: A balti államok biztonságpolitikai dokumentumainak értékelése

Aspektus	Észtország	Lettország	Litvánia
Elsődleges cél	Elrettentés, szuverenitás, totális védelmi képesség megvalósítása, erre eszköz és cél a NATO-integráció.	Szuverenitás, elrettentés, területvédelem, társadalmi ellenálló képesség.	Elrettentés, függetlenség, totális védelmi képesség megvalósítása.
Oroszországhoz és Belaruszhoz fűződő viszony	Oroszország direkt fenyegetésként jelenik meg, és átfogó NATO-feladat-ként írják le a védelmet. Belaruszt mint csatlós államot említik.	Oroszország egzisztenciális fenyegetés, és Belarusz annak szövetségese, ami teret ad potenciális támadásoknak.	Oroszországot tekinti az elsődleges agresszornak, Belaruszt pedig az orosz képességeknek szabad utat engedő szatellitállamnak.
Elsődleges biztonsági fenyegetés	Orosz agresszió, hibrid hadviselés és kiberfenyegetések. Fokozott orosz katonai csapatösszevonások az észet határ közelében.	Oroszország katonai dominanciája és Belarusz által támogatott hibrid taktikája jelenti a közvetlen fenyegetést.	Oroszország katonai agressziója, a hibrid fenyegetések és Belarusz mint az orosz haderő potenciális felvonulóterülete.
A terrorizmus és a szabotázsakciók elleni védelem kérdésköre	Elismeri a szabotázst és a terrorizmust mint a hibrid fenyegetések részét, kiemelve az ellenálló képességek fejlesztésének szükségességét.	A terrorizmust és a szabotázst jelentős, de másodlagos nemzetbiztonsági fenyegetésnek tekinti. Az infrastruktúra védelme ugyanakkor prioritás.	Kiemeli a kritikus infrastruktúrát érintő szabotázs kockázatát mint aszimmetrikus fenyegetést.
A katonai beruházások fókusz	Területvédelem, NATO-interoperabilitás, előretolt védelem.	Személyzet, infrastruktúra, modern technológia.	Modernizáció, gyorsreagálású erők felépítése, a növekvő kiadások gazdasági igényeinek kiszolgálása.
Társadalmi részvétel	Polgári védelem, paramilitáris szervek. Teljes védelmi integráció.	Nemzeti Gárda, a lakosság felkészítése a hadviselésre oktatással, tartalékosképzés.	Mindent átfogó, holisztikus, társadalmat és katonaságot integráló védelmi megközelítés.
Kiberbiztonság	NATO-integráció, fejlett kiberképességek.	Ellenálló képesség a kibertámadásokkal szemben.	Együttműködés az állami és a magánszektor között.
Energiabiztonság	Függetlenség, ellenálló képesség szerepének hangsúlyozása.	A hibrid hadviselés elleni intézkedések keretrendszerében értelmezendő.	Kritikus sebezhetőség, az ellenálló képességre való összpontosítás.
A NATO szerepe és egyéb regionális partnerségek	Erős NATO-orientáció és érdekegyeztetés, integráció elmélyítésének szorgalmazása, szoros együttműködés az északi országokkal és az USA-val.	Mély NATO-integráció, hangsúlyt fektet az EU-val és a szövetségesekkel való stratégiai partnerségre.	A NATO kollektív védelmére helyezi a hangsúlyt, az USA-val való kétoldalú partnerség előtérbe helyezése és a többoldalú partnerségek fontossága.

Forrás: a szerző szerkesztése

Konklúzió

A balti államok – Észtország, Lettország és Litvánia – védelempolitikája egyedülálló történelmi tapasztalataik, geopolitikai helyzetük és az aktuális biztonsági kihívások összefüggésében értelmezhető. A bemutatott dokumentumok alapján megerősítve látom a hipotézist, miszerint az orosz–ukrán háború eszkalációja, valamint a Szovjetunió megszállásának kollektív emlékezete jelentős hatással van nemzeti identitásukra, amely direkt összefüggésben áll stratégiai döntéseikkel és biztonságpolitikájukkal. A tanulmány rávilágított, hogy a történelmi tapasztalatok mélyen befolyásolják a balti országok fenyegetésérzékelését és a védekezésük irányvonalát. A „Soha többé!” elv által vezérelve ezek az államok a NATO-tagságukat alapvető biztonsági garanciaként értelmezik, és nagy hangsúlyt fektetnek a szövetség kollektív erejének kihasználására. Megerősítve látom továbbá, hogy a megtagadáson alapuló elrettentés stratégiája – amely az agresszió sikerének ellehetetlenítésére törekszik – a balti védelempolitika központi eleme, és az nem csupán lózungszinten jelenik meg a stratégiai dokumentumokban, hanem valós igényként szivárog le a szakpolitikai szintekre. Ez a megtagadó elrettentő stratégia manifesztálódik a konvencionális katonai képességek fejlesztésében, a kiberbiztonsági intézkedésekben, valamint a hibrid fenyegetések kezelésében, beleértve az orosz ajkú lakosság körében végzett hatékony ellenpropaganda-műveletekben is.

A NATO-val való szoros együttműködés, a védelmi kiadások folyamatos növelése és az infrastruktúra fejlesztése – például a Rail Baltica projekt – mind arra irányul, hogy a balti államok minimalizálják a külső agresszió kockázatát. Ugyanakkor a geopolitikai realitások és az erőforrások korlátai miatt ezek az országok továbbra is a NATO és az EU keretein belüli kollektív biztonsági együttműködésre támaszkodnak, amelyek szintűgy a megtagadáson alapuló elrettentést szorgalmazzák.

Összességében a tanulmány tehát megerősítette, hogy a balti államok biztonságpolitikája szorosan összefonódik történelmi tapasztalataikkal és identitásukkal, ami meghatározza válaszreakcióikat a mai biztonsági kihívásokra. Az elemzés tanulságai alapján egyértelmű, hogy a balti államok védelempolitikája egyfajta modellként szolgálhat más kis országok számára, amelyek hasonló geopolitikai fenyegetésekkel néznek szembe.

Felhasznált irodalom

- Allied National Exercises and Activities*. [online]. Forrás: NATO [2025. 01. 21.].
- Armstrong, Rory Elliott: *NATO Completes First Large-Scale Military Exercise in Latvia*. [online], 2024. 11. 14. Forrás: Euronews [2025. 01. 23.].
- Baltic Air Policing*. [online]. Forrás: NATO [2025. 01. 24.].
- Barnett, Michael (1999): Culture, Strategy and Foreign Policy Change. *European Journal of International Relations*, 5(1), 5–36. Online: <https://doi.org/10.1177/1354066199005001001>
- Beniusis, Vaidotas – Sibierski, Mary: *'Breathtaking' Jewish Vilnius Trove Reveals Pre-War 'Jerusalem of the North'*. [online], 2017. 12. 23. Forrás: The Times of Israel [2025. 01. 21.].
- Bennett, Tom: *Baltic States Unplug From Russia and Join EU Power Grid*. [online], 2025. 02. 09. Forrás: BBC [2025. 02. 28.].
- Bušs, Krišjānis: *The Baltics and Russia: Neighbors That Rarely Meet*. [online], 2019. 07. 19. Forrás: International Republican Institute [2025. 01. 21.].

- Chronology for Russians in Estonia*. [online], 2004. Forrás: UNHCR [2025. 01. 21.].
- Cook, Lorne – Gera, Vanessa: *NATO Announces a New Mission to Protect Undersea Cables in the Baltic Sea*. [online], 2025. 01. 14. Forrás: AP News [2025. 01. 26.].
- Cyber Capabilities and National Power: Volume 2*. [online], 2023. Forrás: International Institute for Strategic Studies [2025. 01. 25.].
- Csiki Tamás (2009): Military Balance, 2009. *Nemzet és Biztonság*, 2(5), 80–89. Online: www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/csiki_tamas-military_balance__2009.pdf
- Daudze, Argita: *Why the Notion 'Post-Soviet' Is Obsolete – And Not Only for the Baltic States*. [online], 2022. 01. 10. Forrás: International Institute for Peace [2025. 01. 21.].
- Faragó Bence: A Baltikum haderejeinek összevetése a Military Balance+ adatbázis adatai alapján. *Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések*. Megjelenés alatt.
- Hannén, Isabella – Moyer, Jason C.: *Baltic States' Contributions to Ukraine*. [online], 2024. 01. 29. Forrás: Wilson Center [2025. 01. 23.].
- Hartwell, Leon et al. (2022): *Winter Is Coming: The Baltics and the Russia-Ukraine War. Implications and Policy Recommendations*. London: LSE IDEAS.
- Janeliūnas, Tomas (2023): *Energy Without Russia: The Case of Lithuania. The Consequences of the Ukraine War and the EU Sanctions on the Energy Sector in Europe*. Budapest: Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Jõesaar, Andres – Rožukalne, Anda – Jastramskis, Deimantas (2022): Trust in Public Service Media in the Baltic States. *Journal of Baltic Studies*, 53(4), 587–611. Online: <https://doi.org/10.1080/01629778.2022.2127816>
- Jonsson, Emma et al. (2024): Multifaceted Conscription: A Comparative Study of Six European Countries. *Scandinavian Journal of Military Studies*, 7(1), 19–33. Online: <https://doi.org/10.31374/sjms.166>
- Kallas at a Meeting With Colonna: We Will Continue to Support Ukraine to Win the War*. [online], 2022. 10. 25. Forrás: Republic of Estonia, Government [2025. 01. 23.].
- Kund, Oliver – Maran, Kaur – Roonemaa, Holger: *Satellite Imagery Analysis: What's Going on in Putin's Military Bases Behind the Estonian Border and How Big a Threat They Really Pose Us*. [online], 2024. 11. 01. Forrás: Eesti Ekspress [2025. 01. 21.].
- Lariosa, Aaron-Matthew: *NATO to Kick off Largest Baltic Operations Exercise to Date*. [online], 2024. 06. 05. Forrás: USNI News [2025. 01. 23.].
- Lepmets, Joanna (2023): *Energy Without Russia: The Case of Estonia*. Budapest: Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Louis, Lisa: *In Russia's Shadow: The Baltics Wait for Europe's Strategic New Railway*. [online], 2024. 11. 10. Forrás: BBC [2025. 01. 23.].
- Lupovici, Amir (2023): Deterrence Through Inflicting Costs: Between Deterrence by Punishment and Deterrence by Denial. *International Studies Review*, 25(3). Online: <https://doi.org/10.1093/isr/viad036>
- Milevski, Lukas (2024): Manoeuvre Warfare in the Baltic. Political Imperatives and Tactical Conditions. *The RUSI Journal*, 169(6), 78–86. Online: <https://doi.org/10.1080/03071847.2024.2407534>
- Morley-Davies, Joe: *How Might the Kremlin Test NATO's Collective Defence?* [online], 2025. 01. 03. Forrás: RUSI [2025. 01. 21.].
- Motyl, Alexander (2008.09.08.): *Would NATO Defend Narva?* Forrás: atlanticcouncil.org [utolsó hozzáférés: 2025.01.21.]
- Nasadiuk, Serhii: *The Baltic States' Military Support to Ukraine*. [online], 2024. 08. Forrás: Finabel – The European Land Force Commanders Organisation [2025. 01. 23.].
- National Security Concept of Estonia*. [online], 2023. Forrás: Republic of Estonia, Government [2025. 01. 25.].
- National Threat Assessment of Lithuania* (2024.) Forrás: kam.lt [utolsó hozzáférés: 2025.01.25.]
- National Threat Assessment of Lithuania* (2024.) Forrás: vsd.lt [utolsó hozzáférés: 2025.01.25.]
- NATO Multinational Brigade in Latvia*. [online]. Forrás: Ministry of Defense of the Republic of Latvia [2025. 01. 23.].
- Nikers, Olevs (2023): *Latvia and Estonia Agree to Joint Acquisition of IRIS-T Air Defense Systems*. *Eurasia Daily Monitor*, 20(99).
- Petersone, Krista (2023): *Energy Without Russia: The Case of Latvia*. Budapest: Friedrich-Ebert-Stiftung. Forrás: library.fes.de

- Plakans, Andrejs (2011): *A Concise History of the Baltic States*. Cambridge: Cambridge University Press. Online: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511975370>
- Rogulis, Dovydas (2024): Understanding Lithuania's Total Defence Approach in the Face of Russian Threat Through Principal-Agent Theory. *Security and Defence Quarterly*, 49(1). Online: <https://doi.org/10.35467/sdq/195805>
- Rokicki, Tomasz – Bórawski, Piotr – Szeberényi, András (2023): The Impact of the 2020–2022 Crises on EU Countries' Independence from Energy Imports, Particularly from Russia. *Energies*, 16(18), 6629. Online: <https://doi.org/10.3390/en16186629>
- Siklós András: *Putyin mesterterve: így támadhatja meg a NATO-t*. [online], 2022. 06. 09. Forrás: Index [2025. 03. 30.].
- Simonyan, Renald H. (2022). The Russian-Speaking Diaspora in the Baltic States: A Socio-Cultural Aspect. *Baltic Region*, 14(2), 144–157. Online: <https://doi.org/10.5922/2079-8555-2022-2-9>
- Szentgáli Gergely (2013): A NATO kibervédelmi politikájának fejlődése. *Nemzet és Biztonság*, 6(3–4), 76–83. Online: <https://bit.ly/4hccteJ>
- The State of Defence Concept*. [online], 2023. Forrás: mod.gov.lv [2025. 01. 25.].
- Tölgyesi Beatrix (2024): Az orosz–ukrán háború hatása a balti országokra. *Nemzet és Biztonság*, 17(2), 81–99. Online: <https://doi.org/10.32576/nb.2024.2.6>
- Turianytsia, Inna (2023). The Suwałki Gap as a Security Problem of Lithuania and the Eastern Flank of the Area of NATO Responsibility. *Ėvropa's'ki istorični studij*, 26. Online: <https://doi.org/10.17721/2524-048X.2023.26.7>
- Ukraine Support Tracker Data*. [online]. Forrás: Kiel Institutue [2025. 01. 23.].
- Vilpišauskas, Ramūnas: Gradually and then Suddenly: The Effects of Russia's Attacks on the Evolution of Cybersecurity Policy in Lithuania. *Policy Studies*, 45(3–4), 467–488. Online: <https://doi.org/10.1080/01442872.2024.2311155>
- Vorotnikov, V. V. – Ivanova, N. A. (2019): Russian Soft Power in the Baltic States Through the Lens of Research: Traditions, Competition, Confrontation. *Baltic Region*, 11(3), 107–124. Online: <https://doi.org/10.5922/2079-8555-2019-3-6>
- Zani, Nindya Raihan et al. (2022): Analysis of the Response of the Baltic Countries to the Conflict Between Russia and Ukraine. *Indonesian Journal of Multidisciplinary Science*, 1(9), 1076–1089. Online: <https://doi.org/10.55324/ijoms.v1i9.175>